

ВІСНИК ПРОФОСВІТИ

Видається з 1992 року,
як зареєстроване видання – з січня 1994 року

Січень–лютий 2021 року
Виходить 2 рази на місяць

№ 1-2-3-4

Орган Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області

25 лютого 2021 року

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- ПЕРШИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КОНКУРСУ
- ПЕДАГОГІЧНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПЕРІОД ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗНО
- ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ УРОКІВ З ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» В ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
- АКТУАЛІЗАЦІЯ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УРОЧНИЙ ТА ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС
- РОЛЬ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРІВ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
- ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ГЕОГРАФІЇ
- НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ
- ЗАСВОЄННЯ ОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ УЧНЯМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ З ПРОФЕСІЇ «ОЗЕЛЕНЮВАЧ»
- ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
- ВПЛИВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗП(ПТ)О НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ
- РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ З ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЗП(ПТ)О
- РОЛЬ ТА МІСЦЕ ВОЛЕЙБОЛУ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗП(ПТ)О

З досвіду роботи

Перший досвід проведення дистанційного конкурсу

(Про результати обласного етапу XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка)

Одним із варіантів використання інтернет-технологій є участь здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області в інтелектуальних змаганнях дистанційно. Саме такий шлях проведення престижних змагань обрав НМЦ ПТО у Харківській області у 2020 році, оскільки цього вимагала епідситуація у країні.

Згідно з листом МОН України від 30.09.2020 №1/9-553 «Про проведення XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» змагання

не були скасовані, тому обласний етап було проведено онлайн на платформі ZOOM 23.12.2020 з 10⁰⁰ до 13⁰⁰. Особливістю дистанційного проведення етапу цього популярного конкурсу стала відсутність виснажливої дороги до місця проведення, що позитивно вплинуло на рівність усіх учасників. Зкладами освіти був забезпечений інтернет-зв'язок (аудіо та відео), тому НМЦ ПТО у Харківській області проводив моніторинг академічної доброчесності учасників увесь час, відведений для конкурсу. При цьому процедура

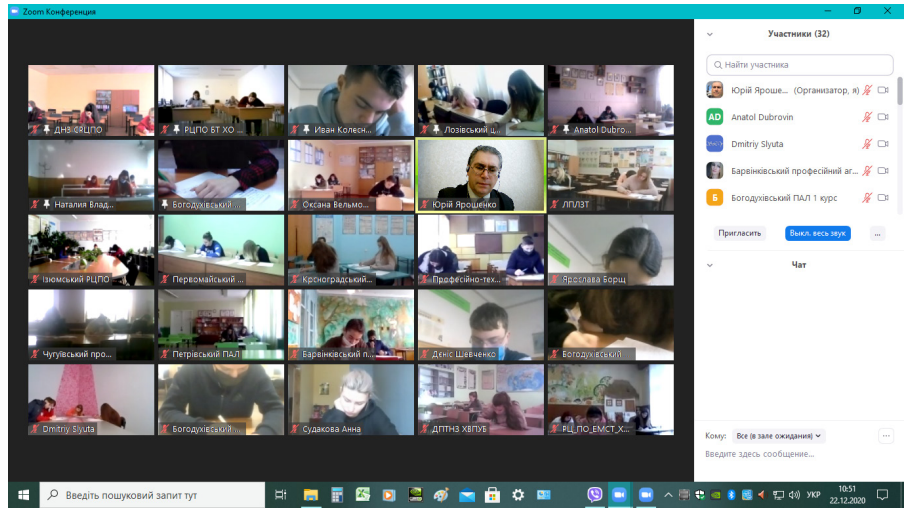
проведення змагання не змінилася.

Згідно з Положенням про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 №571, листом МОН України від 30.09.2020 №1/9-553 «Про проведення XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» базовими предметами конкурсу є українська мова та література. Завдання для кожного курсу складалося з одного творчого завдання: 1-го твору на мовно-літературну тематику.

Для перевірки конкурсних робіт використовувалися критерії оцінювання за нормами ЗНО, які стосувалися перевірки творчих робіт, що полегшило роботу членів журі та процес оцінювання. Роботу III курсу (есе) оцінювали за критеріями оцінювання мовного та змістового оформлення есе. Учасники конкурсу I і II курсу максимально могли набрати 26 балів, III курсу – 24.

До складу журі увійшли провідні фахівці з української мови та літератури ЗП(ПТ)О та НМЦ ПТО у Харківській області.

Рекомендації НМЦ ПТО у Харківській області передбачали струнку системи роботи викладачів, високу швидкість оброблення інформації й отримання підсумкових результатів. Було проведено додатковий вебінар, де роз'яснено викладачам, як перевіряти роботи. Але, не зважаючи на це, НМЦ ПТО у Харківській області зміг підвести результати конкурсу остаточно тільки 12.01.2021. Причина – помилки при поверненні перевірених робіт (викладачі не побачили код, який був у електронному повідомленні!).

Тому замість 25.12.2020 підсумок підведено майже двома тижнями пізніше.

А тепер, перед безпосереднім висвітленням подій дистанційного конкурсу, звернемо вашу увагу на досягнення здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області у фіналі цього престижного змагання 2020 року.

Відповідно до наказу МОН України від 13.05.2020 №622 «Про нагородження переможців X Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» переможцями серед учнів ЗП(ПТ)О визначено представників Харківської області.

Дипломами I ступеня нагороджені:

- Ємельяненко Єлизавета, учениця ДНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг» (викладач Брунець Тетяна Михайлівна); **ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ СТИПЕНДІАТ**
- Клещева Аліна, учениця ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти» (викладач Костюк Тетяна Іванівна).

Дипломом II ступеня нагороджена:

- Бродська Олександра, учениця

Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області (викладач Гончарова Наталія Іванівна).

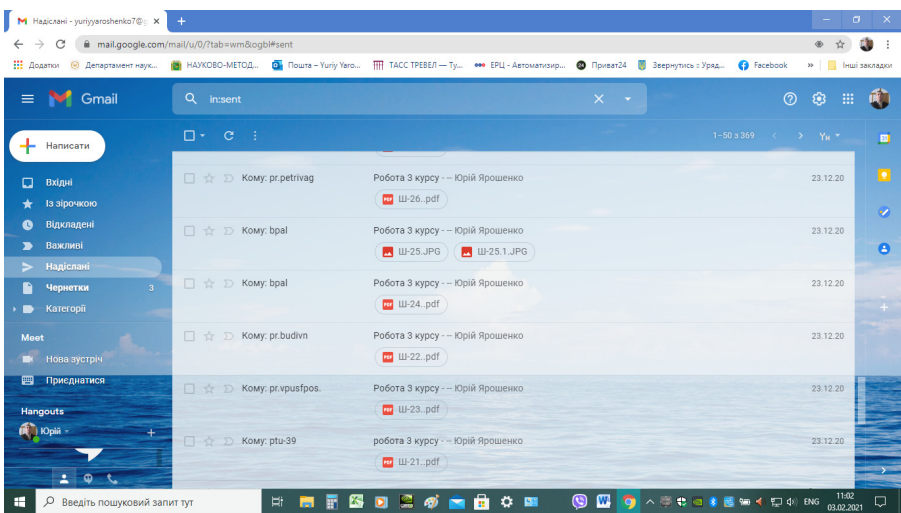
Крім того, маємо УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №572/2020 «Про призначення стипендій Президента України переможцям X Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка».

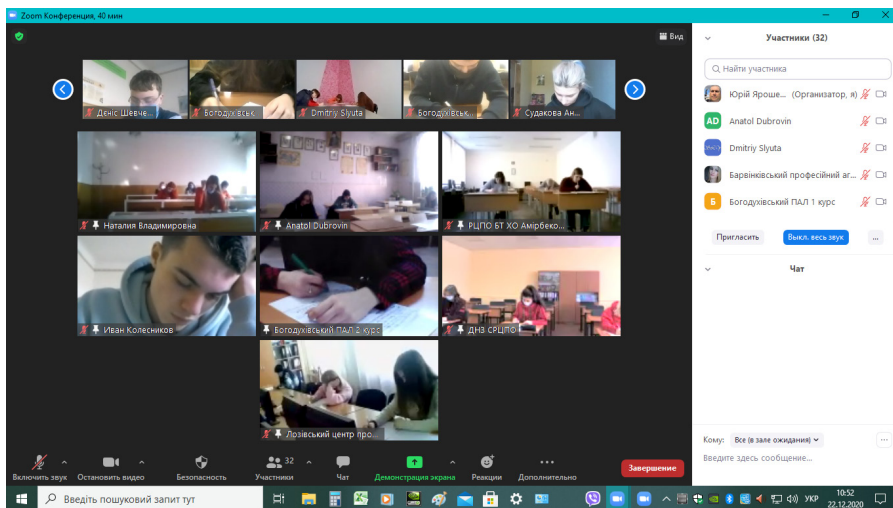
Відповідно до указів Президента України від 30 вересня 2010 року № 928 «Про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» та від 1 вересня 2011 року № 884 «Про Положення про стипендії Президента України переможцям Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» призначено строком на один календарний рік стипендію Президента України переможцю X Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка **ЄМЕЛЬЯНЕНКО ЄЛИЗАВЕТІ**, учениці ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг».

Такі наші досягнення, і вони, як бачите, заслуговують на увагу і повагу!

У вас, шановні читачі, мабуть, виникне запитання: «Отримали два дипломи I ступеня, а президентська стипендія – одна?! Так, на жаль. Дуже прикро! Ось яку відповідь надала з цього приводу **ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»:**

Шановний Юрію Олексійовичу! За дорученням МОН України ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розглянуто Ваше звернення, яке

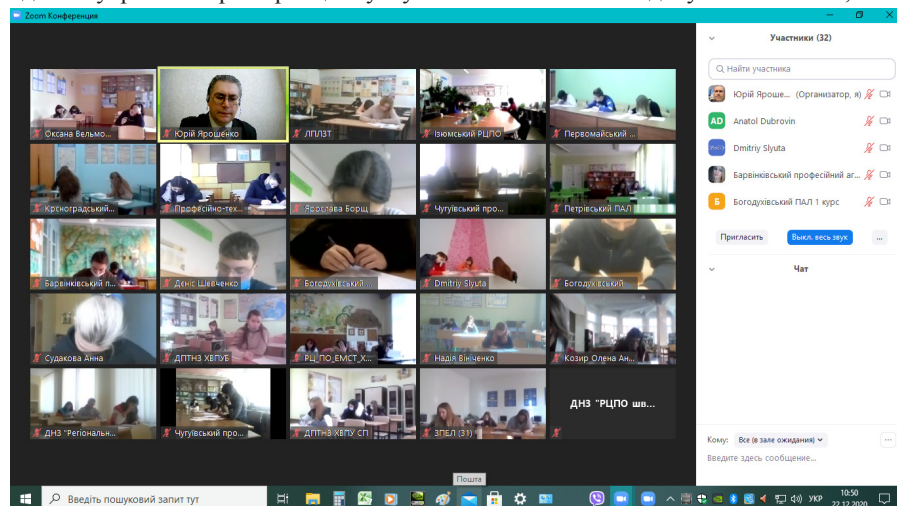

надійшло на Урядову гарячу лінію 21.12.2020 за № ЯР-11782811 (вхідний МОН України від 21.12.2020 №3213/0-УКЦ-20) щодо призначення стипендії Президента України переможцям X Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та повідомляємо про таке. Відповідно до пункту 2 Положення про стипендії Президента України переможцям Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка зазначені стипендії призначаються трьом особам у кожній номінації, які набрали найбільшу кількість балів відповідно до підсумкових протоколів...

Отже, розпочнемо нашу розповідь про проведення II (обласного) етапу XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка у 2020/2021 н.р., попередньо підбивши підсумки минулорічного конкурсу, тим більше, що є чим похвалитися.

У II (обласному) етапі Конкурсу взяли участь 84 учні ЗП(ПТ)О Харківської області, які посіли I місце на I етапі конкурсу.

Конкурсні роботи переможців мають охайне оформлення, оригінальне сприйняття і висвітлення теми, виконані умови завдання. Усі учасники справилися із написанням творчих робіт, виконавши умови завдання у різній мірі. При цьому було

допущено кількість помилок, що відповідає достатньому рівню навчальних досягнень. У роботах було продемонстровано власне ставлення до використаного мовно-літературного та історико-культурного матеріалу, а та-

кож факти із життєвого досвіду. Отже, враховуючи зміст протоколів, можемо оголосити наступну інформацію про результати. Максимальна кількість балів, отриманих за конкурсну роботу становить: на I курсі – 19 балів, на II – 25, на III – 21.

Відзначимо покращення результатів у порівнянні з минулим роком.

Середній бал за виконання завдань відображено в таблиці 1.

Підвищилися результати у відсотковому відношенні I курсу, але знизилися у II курсу. Перевірка робіт була об'єктивною. Зниження результатів II курсу можна пояснити ретельною перевіркою конкурсних робіт. А от зниження результатів III курсу повинно насторожити викладачів – учнів готують до ЗНО. Чи не є це результатом недосконалості дистанційного навчання і недоопрацювання навчального матеріалу?

Кількість здобувачів освіти, які

отримали вище середнього показника по області відображено в таблиці 2.

Відзначимо збільшення кількості конкурсантів, які мають вище середнього показника по області. Статистичні дані про перебіг конкурсів надано в таблиці 3 (на стор.4).

Рекомендуємо викладачам ЗП(ПТ)О посилити індивідуальну корекційну роботу з вихованцями щодо підготовки до ДПА у формі ЗНО. Пропонуємо здобувачам освіти не обмежуватися лише уроками і консультаціями у ЗП(ПТ)О, а відшукувати альтернативні джерела самопідготовки.

Підсумовуючи результати конкурсного випробування, вкотре відзначаємо результативну роботу викладачів ЗП(ПТ)О над всебічним розвитком здобувачів освіти – майбутніх кваліфікованих робітників. Закликаємо усіх

Таблиця 1

Курс/рік	2018	2019	2020
I курс	4,88(40,66%)	4,2(35%)	9,92(35,42%)
II курс	5,2(43,33%)	4,79(39,91%)	11,07(39,53%)
III курс	5,34(44,5%)	5,7(47,5%)	11,57(41,32%)

Таблиця 2

Курс/рік	2018	2019	2020
I курс	16(53,33%)	13(41,93%)	15(53,57%)
II курс	15(55,55%)	10(33,33%)	10(35,71%)
III курс	15(51,72%)	13(46,42%)	15(53,57%)

**Результати виконання завдань обласного етапу
XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді
імені Тараса Шевченка за 2018 – 2020 роки**

Роки	2018			2019			2020		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Запланована кількість ЗП(ПТ)О	31	29	30	31	31	29	28	28	28
Фактична кількість ЗП(ПТ)О	30	27	29	31	30	28	28	28	28
% ЗП(ПТ)О, які брали участь	96,8	93,1	96,7	100	96,77	96,55	100	100	100
Максимальний можливий бал	12	12	12	12	12	12	26	26	24
Середній бал	4,88	5,2	5,34	4,2	4,79	5,7	9,92	11,07	11,57
Максимальний бал	7,5	9	9,7	7,5	9,75	10,25	19	25	21
Мінімальний бал	2	1,85	2,1	1	1,5	2	3	4	3

до ефективної співпраці та зичимо успіхів у вивченні української мови і літератури.

А тепер, після викладу статистичних даних, перейдемо до підбиття підсумків цього річного конкурсу.

Протоколи оцінювання робіт учасників II (обласного) етапу XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка були оприлюднені шляхом надсилання на адресу електронної пошти ЗП(ПТ)О. Згідно з протоколами переможцями конкурсу стали 11 учнів. На підставі узагальнених результатів журі II (обласного) етапу XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка визнано переможцями наступних учасників:

1 МІСЦЕ

I курс: Коротун Анастасія, учениця Шевченківського професійного аграрного ліцею (викладач Козир Валентина Олександрівна);

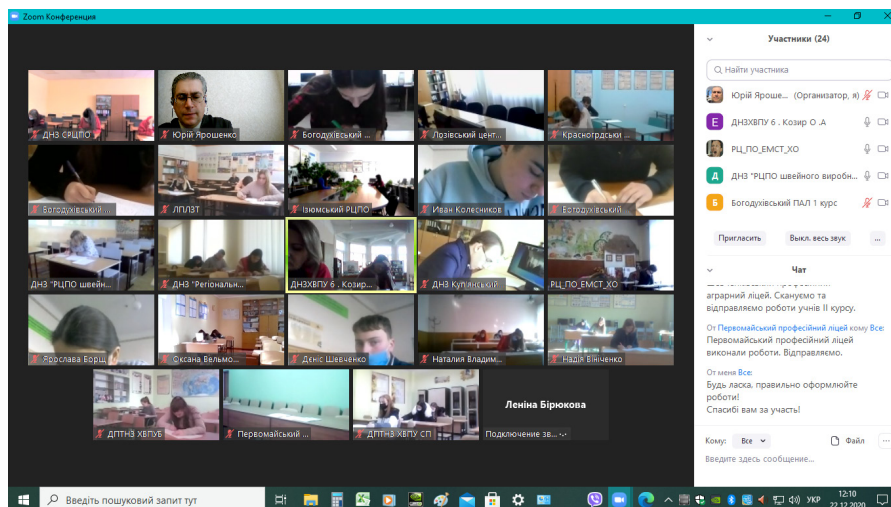
II курс: Верест Катерина, учениця ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти» (викладач Белевцова Наталя Анатоліївна);

III курс: Бродська Олександра, учениця Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області (викладач Гончарова Наталя Іванівна).

2 МІСЦЕ

I курс: Кривда Іван, учень ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти» (викладач Костюк Тетяна Іванівна);

II курс: Гриценко Аліна, учениця ДЗП(ПТ)О «Харківське вище профе-

сійне училище швейного виробництва та побуту» (викладач Біда Анатолій Григорович);

III курс: Константинова Дар'я, учениця ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6» (викладач Радченко Людмила Миколаївна).

3 МІСЦЕ:

I курс:

– Коняшкін Микита, учень Регіонального центру професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області (викладач Гаврилова Інна Анатоліївна);

II курс:

– Маринюк Ірина, учениця Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту (викладач Підченко Любов Миколаївна);

– Сільман Віталія, учениця Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області (викладач Гончарова Наталя Іванівна).

III курс:

– Пугач Катерина, учениця ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області» (викладач Балбенко Олена Семенівна);

– Михайленко Єлизавета, учениця ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг» (викладач Брунець Тетяна Михайлівна).

Такий підсумок дистанційного змагання здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області у 2020 році.

Ми з надією чекаємо 6 березня 2021 року, терміну, коли відбудеться фінальний етап XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

Ми віримо у наших учасників і бажаємо їх бачити переможцями!

*ЮРІЙ ЯРОШЕНКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області*

Педагогічно-психологічний супровід учасників освітнього процесу в період підготовки та проведення ЗНО

Освіта — основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і народжує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства, тому вона і проголошена державним пріоритетом країни.

Що стосується розвитку освіти, то він дедалі набирає динамічного характеру. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління.

Міністерство освіти і науки України визначило, що форма та умови проведення ДПА мають бути однаковими для всіх – незалежно від того, в якому типі закладу здобується повна загальна середня освіта. Так, з 2018 року це впровадження було поступовим, і з 2020 року здобувачі освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти проходять ДПА у формі ЗНО. Результати складання ЗНО одночасно враховуються в свідоцтві про повну загальну середню освіту і під час вступу до закладів вищої освіти.

Підготовка до ЗНО з предмета, як правило, здійснюється на останніх курсах навчання у ЗП(ПТ)О. Викладачі намагаються підготувати випускників за допомогою завдань у формі тестів, додаткових занять. Крім того, учні відвідують курси, використовують різні посібники для підготовки до ЗНО, на-

«Ти можеш!» – повинен нагадувати викладач учневі.

«Він може!» – повинен нагадувати колектив.

«Я можу!» – повинен повірити в себе учень.

В. Шаталов

вчаються з репетиторами. Але ступінь тривожності, напруги у випускників не знижується. Підвищений рівень тривоги на іспиті призводить до дезорганізації діяльності, зниження концентрації уваги, працездатності. Чим більше молода людина тривожиться, тим менше сил у неї залишається на навчальну діяльність.

Знання з предмета є запорукою високої оцінки. Однак важливою є і психологічна готовність учнів опанувати себе в екстремальних ситуаціях, уміти виходити зі складного становища. Дехто має такі навички, але все ж більшість учнів відчувають непереборний страх перед іспитом чи тестом, побоюються атмосфери, в якій вони відбуваються.

Будь-який іспит для учня завжди є стресовою ситуацією. Особливо це відчувається в умовах обов'язкового проходження ЗНО, яке стало неминучим етапом життя здобувачів освіти.

Випускники ЗП(ПТ)О у процесі підготовки до ЗНО потребують і сподіваються отримати від викладача психологічну підтримку, яка проявляється у вербальних позитивних оцінках та підкріплюється в ситуаціях

тривоги та хвилювань.

У процесі підготовки та під час проходження учнями ЗНО можуть виникати деякі труднощі. Їх класифікують таким чином:

– **Недостатня сформованість певних навчальних компонентів:** недостатній обсяг знань, навичок роботи із тестовими завданнями, нездатність оперувати системою понять, змістом навчального матеріалу. Ці складнощі, насамперед, пов'язані з результативністю навчання.

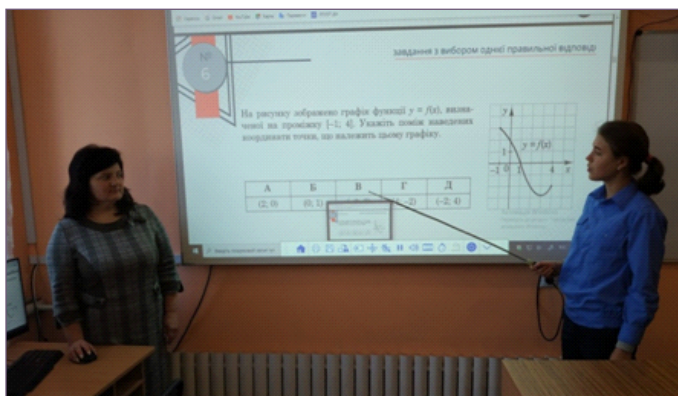
– **Особистісні труднощі:** неадекватна самооцінка, темп діяльності, специфіка мислення тощо.

– **Процесуальні труднощі (пов'язані із процедурою ЗНО):** недостатня обізнаність про правила проходження ЗНО, незнаноє місце, сторонні подразники.

Актуальність психолого-педагогічного супроводу процесу підготовки до ЗНО зумовлена основними соціальними вимогами та відповідними стратегічними змінами розвитку освіти.

Аспекти психологічної підготовки випускників до ЗНО:

1. Забезпечення високої інформованості учасників ЗНО щодо особливостей процедури тестування.
2. Моделювання ситуації тестування з метою запобігання процесуальних труднощів.
3. Знайомство випускників з їх правами та обов'язками під час ЗНО.
4. Рекомендації з профілактики

психоемоційного стресу у молоді (правильне харчування, відпочинок, прогулянки на свіжому повітрі, спорт, відмова від психотропних та заспокійливих засобів).

5. Розробка пам'яток, буклетів для випускників з підготовки до ЗНО.

6. Обговорення із здобувачами освіти психологічних проблем проходження ЗНО та шляхів їх подолання.

Аспекти психологічної роботи з батьками учасників ЗНО:

1. Забезпечення високого рівня інформованості батьків щодо психологічних особливостей ЗНО.

2. Розробка пам'яток, буклетів, виступи на батьківських зборах, індивідуальне консультування з психологічних проблем ЗНО.

3. Розробка алгоритму дій для батьків щодо допомоги молоді у період підготовки до ЗНО.

4. Рекомендації батькам з організації режиму дня та правильного харчування випускника при підготовці до ЗНО.

Китайське прислів'я «Вчителі відкривають двері. Входиш ти сам» розкриває роль педагога у психологічному супроводі учасників освітнього процесу. Задача викладача – відкривати двері, а не проштовхувати в них учня; понизити рівень напруги і тривожності, допомогти відчути впевненість у своїх силах і виробити навички, які допоможуть справитися із стресом в складних життєвих ситуаціях.

У Люботинському професійному лицей залізничного транспорту (далі – лицей) проводиться систематична інформаційно-роз'яснювальна робота щодо підготовки та участі випускників у ЗНО, а саме:

1) визначення предметів, які будуть складатися як ДПА, а які – як ЗНО;

2) встановлення відповідності навчальних предметів, які обрані для складання ЗНО, обраній спеціальності, важливості предметної та психологічної підготовки до процедури тестування;

3) опитування випускників щодо попереднього визначення предметів для ЗНО (написання заяв) і розуміння необхідності підготовки;

4) ознайомлення з правами та обов'язками учнів щодо проведення ЗНО тощо.

Створюються відповідні умови забезпечення високої інформованості учасників ЗНО та їхніх батьків щодо особливостей процедури тестування,

наприклад, на сайті лицю lplzt.ptu.org.ua є рубрика ЗНО-2021, де здобувач освіти може отримати всю необхідну інформацію.

Крім цього, на сайті лицю у рубриці «Рік математичної освіти» розміщено **план заходів**, у якому зазначені:

– Забезпечення якісної підготовки та психологічного супроводу учасників освітнього процесу до участі в ЗНО з математики.

– Створення веб-сторінки «Математичний дайджест» на сайті дистанційного навчання здобувачів освіти щодо підготовки до ЗНО.

– Організація, психологічна підтримка та супровід здобувачів освіти III курсу для участі в ЗНО з математики.

На допомогу випускникам на сайті лицю була створена веб-сторінка «Математичний дайджест» із підбіркою завдань для ЗНО за попередні роки.

Для випускників ЗП(ПТ)О у процесі підготовки до участі в ЗНО

розроблена пам'ятка «Психологічні поради учасникам ЗНО» з елементами здоров'язбережувальної компоненти (додаток 1 на стор.7). У кабінеті математики постійно оновлюється інформація на стендах, систематизується в папки як в електронному, так і в друкованому вигляді. Підібрано комплект навчальних засобів: навчальні програми з предмета, інформаційні матеріали, підготовлені Українським центром оцінювання якості освіти, підручники, довідники, збірники тестових завдань та інші посібники, що рекомендовані МОН України та УЦОЯО.

Інформування майстрів в/н, класних керівників, здобувачів освіти та їхніх батьків відбувається різними засобами комунікацій Viber, WhatsApp, Telegram, Skype; через соціальні мережі Instagram, Facebook; програми відеоконференцій Zoom щодо вебінарів на допомогу до ДПА/ЗНО.

Після проведення такого широкого

Актуалізація опорних знань

1. **ЗНО** Знайдіть первісну функції $f(x) = 2x + 2$, графік якої проходить через точку з координатами (1;4).

А	Б	В	Г	Д
$F(x) = x^2 + 2x$	$F(x) = x^2 + 2x + 1$	$F(x) = x^2 + 2x + 2$	$F(x) = x^2 + 2x - 4$	$F(x) = x^2 + 2x - 2$

Формування навичок застосування вивченого матеріалу

1. **ЗНО** Знайдіть первісну функції $f(x) = 2x + 2$, графік якої проходить через точку з координатами (1;4).

А	Б	В	Г	Д
$F(x) = x^2 + 2x$	$F(x) = x^2 + 2x + 1$	$F(x) = x^2 + 2x + 2$	$F(x) = x^2 + 2x - 4$	$F(x) = x^2 + 2x - 2$

Розв'язання: Для функції $f(x) = 2x + 2$ первісними є $F(x) = x^2 + 2x + C$, (оскільки $(x^2 + 2x + C)' = 2x + 2$). Оскільки шукана первісна проходить через точку (1;4), то $4 = 1^2 + 2 \cdot 1 + C$. Звідси $C = 1$. Отже, шукана первісна $F(x) = x^2 + 2x + 1$

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Первісна. Основна властивість первісної. Правила знаходження первісних.

IX. Домашнє завдання (диференційоване)

1^а. Знайдіть первісну функції $f(x) = 2x + 2$, графік якої проходить через точку з координатами (1;4).

А	Б	В	Г	Д
$F(x) = x^2 + 2x$	$F(x) = x^2 + 2x + 1$	$F(x) = x^2 + 2x + 2$	$F(x) = x^2 + 2x - 4$	$F(x) = x^2 + 2x - 2$

2^а. Знайдіть значення інтеграла $\int_{-1}^1 f(x) dx$, якщо відомо, що $\int_{-2}^1 f(x) dx = 1$ і $\int_{-2}^1 f(x) dx = -2$

А	Б	В	Г	Д
3	1	0	-1	-3

Рис.1. Приклади використання завдань для підготовки учнів до ЗНО

спектру роз'яснювально-інформаційної роботи в нагоді стане анкетування з метою визначення ступеня знайомства майбутніх учасників із процедурою проведення ЗНО, визначення рівня психологічної готовності випускників до ЗНО (додаток 2 на стор.8). На батьківських зборах обов'язково обговорюються питання щодо формування мотивації до навчання, збереження фізичного та психологічного здоров'я дітей на шляху до ЗНО, батькам надається пам'ятка «Психологічні поради батькам» (додаток 3 на стор.9).

Важливим завданням викладача в підготовчий період є формування в учнів таких установок:

1. Формування позитивного ставлення до тестових завдань та позитивної установки до процесу тестування.
2. Подолання відчуття невідомого, формування впевненості в собі.
3. Набуття навичок роботи з тестовими завданнями.
4. Усвідомлення подібності принципів розв'язання завдань у тестах.

Тому на різних етапах уроку необхідно сприяти підготовці учнів до ЗНО, використовуючи тестові завдання для самоконтролю, поетапного, тематичного та підсумкового контролю (рис.1 на стор.6).

Вважаю, доцільним проходження випускниками процедури пробного зовнішнього незалежного тестування. Такий досвід допомагає ознайомитися з організаційними умовами проведення тестування, а також з'ясувати рівень своїх навчальних досягнень і, як наслідок, уникнути зайвого хвилювання та зосередитися саме на виконанні тестових завдань. З цією метою ство-

рюю ситуації наближені до незалежного тестування під час освітнього процесу – це допомагає адаптувати психічну сферу до процедури тестування, випускники будуть більш впевнено почувати себе в ситуації реальної процедури тестування.

Проблема повного розкриття і вирішення питання психологічного супроводу учасників освітнього процесу в період підготовки та проведення ЗНО полягає в тому, що на сьогодні:

- психологічна служба у ЗП(ПТ)О недостатньо приділяє увагу корекційно-відновлювальній та розвивальній роботі із здобувачами освіти і їх батьками з питань підготовки до ЗНО (проведення тренінгів, консультацій); як наслідок, не спрацьовує сфера психодіагностики, яка б визначала напрямки супроводу;
- дуже низька вмотивованість учнівського контингенту, у тому числі і їх батьків, у навчанні протягом життя;
- низький соціально-економічний рівень сімей;
- процедура проведення пробного ЗНО в онлайн-форматі втрачає сенс.

Додаток 1

Психологічні поради учасникам ЗНО

Повірте, що зможете, і півшляху вже пройдено.

Теодор Рузвельт

✓ Кожен день варто виконувати спеціальні вправи, які допоможуть зняти емоційну напругу і втому. У день зовнішнього тестування такі вправи допоможуть швидко побороти хвилювання.

✓ Позбутися хвилювання у перші хвилини тестування допоможе глибоке дихання: зробіть вдих, потім повільний видих, уявляючи при цьому, що вдихаєте цілющий кисень, енергію, а видихаєте хвилювання, невпевненість.

✓ Запорукою підтримання інтелектуальної форми є гарна фізична форма, тому займайтеся фізкультурою. Ось короткий комплекс, який допоможе протягом хвилини відновити працездатність і створити робочий настрій. Кожна вправа виконується протягом 8-10 секунд:

– *Обертайте очима, намагаючись якомога більше побачити навколо себе. Шість разів за годинниковою стрілкою, шість разів – проти, і очі швидко „скинуть” втому.*

– *Сядьте прямо, покладіть руки на потилицю. Зробивши глибокий вдих, якомога міцніше притисніть голову до долонь і відпустіть.*

– *Продовжуючи сидіти прямо, візьміться руками за сидіння стільця і підніміть плечі якомога вище. Затримайтесь на декілька секунд і опустіть плечі.*

– *Поставте лікті на стіл, покладіть підборіддя на*

долоні, глибоко вдихніть і, зберігаючи шию прямою, міцно притисніть підборіддя до долонь.

– *Сидячи за столом, притисніть витягнуті руки одну до одної.*

– *Сидячи на стільці, піднімайте поперемінно прямі ноги з витягнутими пальцями.*

✓ Перш, ніж починати роботу, треба усвідомити, що саме ви повинні зробити, скільки це має забрати часу, визначити порядок роботи.

✓ Плануючи графік роботи, пам'ятайте, що найвища продуктивність праці настає через 20-30 хв. після початку роботи. Найскладніші завдання доцільно виконувати саме тоді. Простіші й цікавіші – наприкінці. Проте, якщо вам важко, починайте роботу з цікавішого.

✓ Починайте роботу, відпочивши. Найкращий відпочинок – 1,5-2 год. сну або прогулянка, спорт, допомога батькам по господарству.

✓ Першу годину можна працювати без перерви, а далі необхідно робити 5-10-хвилинні перерви через кожні 40-50 хв. напруженої роботи, під час яких можна виконувати фізичні вправи.

✓ Якщо якийсь завдання не можете виконати одразу, не розгублюйтеся – спробуйте повторити через якийсь час.

Пам'ятайте: перемога не завжди приходить до найсильнішого чи найспритнішого, але рано чи пізно вона приходить до того, хто вірить у себе.

АНКЕТА

«Визначення рівня психологічної готовності до ЗНО»

Перед Вами ряд запитань, які стосуються процедури проходження ЗНО. Ваше завдання – знайти й позначити значком «+» правильну відповідь.

1. Чим можна користуватися на тестуванні?								
А				Б				В
мобільним телефоном				чорною гелевою ручкою				калькулятором
2. На тестування необхідно принести:								
підручник				паспорт				табелі про успішність
3. Що відбувається при порушенні вимог передбачених правилами проведення тестування?								
отримує попередження				видаляється з тестування				платить штраф
4. Щоб вийти з аудиторії під час тестування необхідно:								
звернутися до інструктора				звернутися до чергового по поверху				просто вийти
5. Щоб уникнути помилок краще спочатку записати номери відповідей:								
на долоні				на полях бланка				на чернетці
6. Як завчасно потрібно з'явитися на пункт тестування перед початком тестування:								
за 1 годину				за 0,5 години				за 1,5 години
7. Що ще, крім посвідчення особи, необхідно мати із собою для проходження тестування?								
чернетку				олівець, лінійку, гумку				запрошення на тестування
8. В аудиторії Ви сідаєте:								
де хочеться				на вільне місце				на місце згідно з номером списку на дверях аудиторії
9. Якщо при заповненні бланків в учасника тестування виникає питання, потрібно:								
окликнути інструктора				підійти до інструктора				підняти руку
10. Для подачі апеляції щодо процедури необхідно звернутися:								
до відповідального організатора пункту тестування				до чергового по поверху				до начальника відділу освіти
11. Якого кольору стержень потрібно використовувати під час тестування:								
будь-якого				синього				чорного
12. Після оголошення про закінчення тестування, робота здається:								
інструктору				відповідальному за пункт тестування				залишається на парті
13. Факт здачі роботи засвідчується у:								
у списку на дверях аудиторії				у протоколі				у зошиті старшого інструктора
14. Бланки з відповідями старший інструктор:								
складає на столі				вкладає до спеціального пакету				вкладає в спеціальну папку
15. Якщо під час тестування учасник виходить за власною потребою, то час роботи:								
продовжується				на розсуд інструктора				не продовжується
16. Апеляційна заява щодо процедури подається:								
не покидаючи пункт тестування				у своїй школі				у центр тестових технологій
КЛЮЧ	1 – Б	2 – Б	3 – Б	4 – А	5 – В	6 – Б	7 – В	8 – В
	9 – В	10 – А	11 – В	12 – А	13 – Б	14 – Б	15 – В	16 – А

Кожна правильна відповідь оцінюється у 2 бали, неправильно – 0 балів.

Якщо Ви набрали:

32 – 30 балів – учень готовий до участі у зовнішньому незалежному оцінюванні;

28 – 24 бали – варто перечитати ще раз загальні правила проходження ЗНО;

24 – і менше балів – учасник не готовий до участі у ЗНО.

Варто ще раз переглянути відповідний кінофільм, вивчити загальні правила проходження ЗНО.

Психологічні поради батькам

Забезпечте вдома зручне місце для занять і слідкуйте, щоб дитині ніхто не заважав готуватись до ЗНО. Допоможіть дитині розподілити теми підготовки по днях. Ознайомтеся з методикою підготовки до тестування.

Не акцентуйте свою увагу на кількості балів, яку ваша дитина отримує під час ЗНО. Поясніть їй, що кількість балів не є показником її можливостей.

Не підвищуйте тривожність дитини напередодні ЗНО, бо це негативно позначиться на результатах тестування.

Ви можете допомогти дитині в складний період підготов-

ки та складання ЗНО розумінням і підтримкою, любов'ю і вірою в її сили.

Зверніть увагу на харчування дитини. Подбайте, щоб вдома була поживна і різноманітна їжа, що забезпечить збалансований комплекс вітамінів.

Не залякуйте дитину ЗНО і не згадуйте про нього в негативному сенсі. Сформууйте в дитини спокійне ставлення до процедури тестування.

Матеріал з інтернет-ресурсів

Список використаних джерел:

1. Луценко В. Психологічна допомога випускникам у період підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / В.Луценко // Психолог. – 2009. – №13.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021р. –

Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

3. Новікова І. Психолого-педагогічний супровід ЗНО / І.Новікова // Психолог. газ. – 2010. – №1.

4. Сервачак О. Формула успіху на іспитах / О.Сервачок // Психолог. –

2002. – №13-15.

5. Савельєва Л. Зовнішнє незалежне оцінювання і психологічне здоров'я випускників / Л.Савельєва // Психолог. – 2009. – №13.

*СВІТЛАНА КОВАЛЕНКО,
викладач Люботинського професійного
ліцею залізничного транспорту*

На допомогу викладачу

Практична спрямованість уроків з предмета «Захист України» в процесі здобуття життєвих компетенцій

Сидоренко Сергій Олександрович має повну вищу педагогічну освіту за спеціальністю вчитель допризовної підготовки та фізичної культури, працює у Люботинському професійному ліцеї залізничного транспорту з 1996 року. Керівник фізичного виховання викладає предмети «Фізична культура» та «Захист Вітчизни», має високу науково-теоретичну підготовку, володіє сучасними освітніми технологіями, методичними прийомами, використовує методи компетентісно-орієнтованого підходу до організації освітнього процесу, впроваджує передовий педагогічний досвід.

Педагог вважає, що для успішного формування ключових компетентностей на уроках необхідно створювати такі умови, у яких майбутні воїни самостійно досягатимуть нових знань, формуватимуть свою точку зору з найважливіших питань, адже такий підхід – ключ до відповідальної громадянської позиції.

Сергій Олександрович надає

перевагу проблемним і пошуковим методам навчання, демократичному стилю взаємодії з учнями, груповим та колективним методам роботи, ігровим та інформаційно-комунікаційним технологіям (ІКТ), приділяє велику увагу формуванню практичних умінь та навичок, максимально враховує індивідуальні інтереси та здібності учнів, створює емоційне забарвлення, інформаційну насиченість та ритмічність учнів у здобутті знань.

Уроки С.О.Сидоренка характеризуються раціональною структурою, реалізацією принципів індивідуалізації та диференціації навчання, різноманітністю форм організації діяльності учнів, оптимальним вирішенням освітніх, виховних та оздоровчих завдань, формуванням в учнів умінь і навичок, необхідних майбутньому захиснику Вітчизни.

Викладач дохідливо та лаконічно викладає, пояснює навчальний матеріал, сконцентровує увагу учнів на основних поняттях, підбирає цікаві факти із жит-

тя. Взаємовідносини з учнями будує на принципах педагогіки співробітництва, вдало використовує методи заохочення, при цьому застосовує різні засоби повідомлення теоретичних знань. Сергій Олександрович практикує різні форми перевірки рівня засвоєння учнями теоретичного матеріалу та сформованості практичних умінь: індивідуальний виклик, оцінювання в групах, вибіркоче оцінювання, застосовує такі види оцінювання, як тестування, практичні вправи, усні співбесіди та опитування.

Педагог володіє сучасними технологіями викладання предмета «Захист України», вивчає, систематизує, впроваджує кращий педагогічний досвід військово-патріотичного виховання юнаків, визначає шляхи трансформування наукових ідей, педагогічного досвіду викладання предмета в практику роботи, знає методологічні основи вирішення проблем викладання військової справи, медико-санітарної підготовки та цивільної оборони.

* * *

Одним із обов'язкових елементів державності країни, атрибутом її самостійності, суверенітету, а також суб'єктом міжнародного життя, є Збройні Сили. Вони виконують одну з найголовніших функцій держави – захисну. Готовність Збройних Сил України до виконання своїх функцій значною мірою залежить від її особового складу, зокрема підготовленості молоді до проходження військової служби.

Вивчення навчального предмета «Захист України» в Люботинському професійному ліцеї залізничного транспорту організовується та проводиться відповідно до вимог Конституції та Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Головною метою предмета є формування в учнівської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складову частину національно-патріотичного виховання.

Відповідно до поставленої мети окреслено такі комплексні навчальні та виховні завдання:

✓ ознайомлення учнівської молоді з основами нормативно-правового забезпечення захисту Вітчизни, цивільного захисту та охорони життя і здоров'я;

✓ усвідомлення учнівською молоддю свого обов'язку щодо захисту України у разі виникнення загрози суверенітету та територіальній цілісності держави;

✓ набуття знань про функції Збройних Сил України та інших військових формувань, їх характерні особливості;

✓ засвоєння основ захисту Вітчизни, цивільного захисту, домедичної допомоги, здійснення психологічної підготовки учнівської молоді до захисту Вітчизни;

✓ підготовка учнів до захисту Вітчизни, професійної орієнтації молоді до служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, визначених чинним законодавством, до захисту життя і здоров'я, забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу.

Особливої актуальності набувають ці завдання сьогодні, коли Збройні Сили України потребують підготовленого резерву, і саме ЗП(ПТ)О може забез-

печити виконання цього завдання, адже на заняттях з предмета сто відсотків допризовної молоді отримують початкову військову підготовку, практичні уміння та навички, формують почуття високої патріотичної свідомості та національної гідності.

Предмет «Захист України» як один з обов'язкових державних предметів у Люботинському професійному ліцеї залізничного транспорту є складовою частиною загального процесу підготовки юнаків до служби в Збройних Силах України та інших формуваннях України, створених відповідно до чинного законодавства. Уроки з даного предмета мають певну специфіку, бо пов'язані зі зброєю, технікою, боєприпасами, технічними засобами навчання, з проведенням занять на місцевості. Тому безпеку учнів під час занять необхідно забезпечувати постійним, суворим і неухильним дотриманням вимог статутів, а також визначених заходів безпеки.

Завдання курсу «Захист України» – формування у юнаків високого рівня готовності до виконання вимог сучасної військової діяльності, а також навчання та військово-патріотичне виховання.

У навчальних цілях виділяють основні функції курсу «Захист України»:

– **освітня** (озброєння учнів систематичними, повними, усвідомленими і дієвими знаннями, уміннями і навиками);

– **розвиваюча** (формування творчої й інтелектуальної особистості патріота, мужнього захисника Батьківщини, розвиток аналітичного, синтетичного, логічного мислення);

– **виховна** (формування світогляду, почуття патріотизму, становлення активної життєвої позиції, формування якостей, необхідних захиснику Батьківщини — патріотизм, дисциплінованість, самостійність, активність, відповідальність, фізична витривалість, швидкість, винахідливість);

– **психологічна підготовка** (розвиток психологічних процесів: сприйняття, увага, уява, пам'ять, мислення, мова, воля, готовність до подолання труднощів військової служби).

На сучасному етапі урочна система вдосконалюється новітніми підходами до організації навчання – інтерактивними технологіями, які дають можливість зробити процес навчання цікавим, різноманітним та ефективним. Виховання громадянина, патріота через інноваційні форми роботи – одне з основних проблемних питань, яке стоїть перед викладачем.

У зв'язку з цим, педагог використовує наступні технології інтерактивного навчання:

1. Робота в малих групах дає учням змогу набутися навичок, необхідних для спілкування та співпраці (співробітництва), стимулює роботу командою.

2. Робота в парах – кожна пара обмінюється ідеями й аргументами з усією групою, що допомагає провести дискусію.

3. «Мозковий штурм» спонукає учнів розвивати уяву і творчість, відверто висловлювати думки, знаходити кілька рішень конкретної проблеми.

4. Симуляційні ігри (симуляції) – учні у спрощеному вигляді копіюють процеси, що відбуваються у справжньому суспільному, економічному і політичному житті.

5. Займи власну позицію – цей метод корисний при проведенні в групі дискусії щодо суперечливої теми.

6. Дискусія дає чудову нагоду виявити різні позиції щодо певної проблеми або стосовно спірного питання.

7. Коло ідей – метод застосовується, коли відбувається загальнокласове обговорення питання або виступають доповідачі з різних малих груп.

Також викладач застосовує **ІКТ-технологію** (PowerPoint – для створення презентацій; текстові редактори Word – для текстів) та **особистісно орієнтовані технології навчання**, головними завданнями яких є розвиток пізнавальних здібностей кожного учня, максимальний вияв, збагачення індивідуального (суб'єктивного) досвіду, допомога особистості пізнати себе, самовизначитися та самореалізуватися, формування в неї культури життєдіяльності, яка є передумовою продуктивної організації повсякденного життя, поведінки. При викладанні матеріалу педагог використовує нові комп'ютерні технології як для контролю, так і для навчання. Отже, використання інтерактивних методів при вивченні предмета «Захист України» сприяє:

– встановленню дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;

– заохоченню викладачем учнів до співпраці (підбадьорюючи їх, учні не бояться робити помилки);

– залученню кожного учня до роботи через певне завдання;

– отриманню слабкими учнями допомоги від сильніших;

– використанню своїх знань і досвіду, набутого раніше.

Позаурочні заходи

У педагогічній діяльності викладач користується різноманітними формами та методами проведення занять, на практиці перевіряє доцільність їх використання та вплив на рівень засвоєння знань та формування життєвої компетентності учнів.

Є певний перелік форм занять, за допомогою яких слід проводити уроки:

- теоретичні (лекції, розповіді, бесіди, використання мультимедійних технологій);
- практичні (формування умінь для виконання певних дій та нормативів, психологічний тренінг);
- комплексні (формування готовності до дій в екстремальних ситуаціях, логічно-послідовне виконання прийомів, дій, нормативів);
- ігри на місцевості (виконання завдань в умовах тактичної обстановки, практична перевірка знань і умінь, здобутих учнями);
- контрольні (визначення рівня знань, умінь із виставленням підсумкової оцінки).

За допомогою цих форм доречно здійснювати вивчення нового матеріалу. Доцільним є як комбінування різних видів діяльності, так і використання їх

одночасно.

Загальний зміст програми предмета «Захист України» передбачає повне вивчення дев'яти основних розділів:

1. Основи національної безпеки України.

2. Збройні Сили України на захисті Вітчизни.

Навчальну діяльність викладач спрямовує на формування у молоді ідеалу людини-патріота, захисника Вітчизни на прикладах героїчної боротьби українського народу за незалежність. Вивчення навчального матеріалу щодо історії українського війська здійснює на основі знань з історії України, використовує нестандартні типи уроків: «урок-спогад», «урок-реконструкція», «дослідницький урок», уроки з використанням групових форм роботи. Під час вивчення основ законодавства Збройних Сил України та військової служби використовує мультимедійні технології, картки та таблиці.

Розширення обізнаності та поглиблення знань зі спільних міжнародних військових навчань, миротворчих міжнародних акцій та місії ООН більш детально учні вивчають за допомогою

Уроки з предмета «Захист України»

кінофільмів та публікацій щорічником «Біла книга» Міністерства Оборони України. Опрацьовуючи дану тему, доречно застосовувати метод проєктів, індивідуальні та групові форми роботи з елементами дослідницьких завдань. Вивчаючи цей розділ, необхідно провести порівняльний аналіз фізичних нормативів армій різних країн світу. Під час позаурочної роботи слід використовувати вправи на визначення стану фізичного розвитку вихованців відповідно до норм фізичної підготовленості.

3. Статути Збройних Сил України.

Зміст розділу формує уявлення учнів про статути Збройних Сил як про закони військової служби. У ньому розглядаються основні положення організації внутрішнього порядку та повсякденної життєдіяльності військ.

При вивченні основних положень організації внутрішньої та вартової служби необхідно застосовувати метод «Рольових ігор» (у темі «Вартова служба» – під час зміни чатових, або у діях днювального роти під час прибуття командира). Для формування основних знань та зразкового показу деяких елементів організації внутрішньої служби доречно використати кінофільми.

Стройова підготовка

Вогнева підготовка

Вогнева підготовка

Тактична підготовка

4. Стройова підготовка.

У розділі вивчаються прийоми та рухи зі зброєю та без зброї, стройова підготовка навчального відділення, під час яких учні оволодівають стройовими приемами і діями. Заняття зі стройової підготовки викладач розпочинає з роз'яснення відповідних статей Стройового статуту Збройних Сил України, потім демонструє стройові прийоми, що відпрацьовуються, далі проводить тренування. Усі заняття проходять, як правило, на обладнаному стройовому майданчику з дотриманням такої методичної послідовності: тренування та перевірка прийомів, що вивчалися на попередніх заняттях; показ із коротким поясненням нового стройового прийому та розучування цього прийому (якщо прийом складний, він вивчається за елементами або за допомогою підготовчих вправ, потім у цілому; якщо прийом не складний, розучувати його необхідно спочатку в повільному темпі, а потім доводити у процесі навчання до встановленого темпу).

5. Вогнева підготовка.

У даному розділі вивчаються теоретичні положення з основ стрільби,

оволодіння приемами та правилами стрільби зі стрілецької зброї і метання ручних гранат. Вогнева підготовка проводиться на заняттях з основ стрільби, вивчення зброї, прийомів і правил стрільби; із виконання вправ початкових і навчальних стрільб; на вогневих тренуваннях із виконання вправи контрольних стрільб і вправи бойових стрільб під час навчально-польових занять (зборів).

Під час вивчення основ стрільби зі стрілецької зброї необхідно застосовувати такі методи: розповідь, демонстрація і тренування у вирішенні вогневих завдань із використанням навчально-тренувальних засобів, прицілів, наочних посібників. Практичні заняття з вивчення будови зброї і боеприпасів доречно проводити у кабінеті з використанням макетів навчальної зброї, презентаційних матеріалів та відеофільмів. Основний метод занять – розповідь у поєднанні з показом будови, роботи частин і механізмів на схемах, плакатах, макетах та навчальних зразках зброї, а також виконання практичних дій зі зброєю.

6. Тактична підготовка.

На заняттях вивчаються осно-

вні положення щодо підготовки та ведення сучасного бою механізованим відділенням; прийоми і способи дій солдата в бою у складі відділення. Основним методом теоретичних занять є демонстрація бою відділення механізованого взводу сучасними графічно-інформаційними технологіями, в тому числі комп'ютерне моделювання бойових дій та імітація бою на місцевості. На практичних (тактико-стройових, тактичних) заняттях використовуються вправи (тренування) із застосуванням прийомів і способів дій згідно з навчальною програмою.

Особливістю практичних занять і військової тактичної гри є створення у ході тактичних дій екстремальних та стресових ситуацій за рахунок обмеження часу на виконання та ускладнення нормативних завдань, несподівана постановка ввідних тощо. Тактична підготовка сприяє морально-психологічній готовності молоді до військової діяльності.

7. Прикладна фізична підготовка.

Опрацьовуючи теоретичний матеріал, необхідно приділяти увагу розучуванню та систематизації прийомів самозахисту, розвитку основних

Прикладна фізична підготовка

Основи цивільного захисту

фізичних якостей учнів засобами фізичних вправ (прискорене пересування, гімнастика), елементами видів спорту (національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, атлетична гімнастика).

На заняттях учні оволодівають прийомами застосування зброї в бою (удари прикладом, уколи багнетом). Завданням цих занять є навчання учнів прийомам захисту зброєю та обеззброювання противника в оборонному бою.

Пересування навчальних відділень до місць занять у процесі тренування та під час повернення з них супроводжується фізичним загартовуванням учнів.

Змістове наповнення теми «Прикладні фізичні вправи та елементи видів спорту (національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, атлетична гімнастика)» слід формувати із фізичних вправ, спрямованих на розвиток основних фізичних якостей учнів або з елементів зазначених видів спорту. Також доречно проводити прикладну фізичну підготовку у позаурочний час, під час проведення свят та масових заходів: дні спорту, тижні здоров'я, тижні Олімпійської надії, зміцнювати здоров'я та загартованість організму вихованців у гуртковій роботі.

8. Основи цивільного захисту.

Розділ передбачає ознайомлення з нормативно-правовою базою цивільного захисту; розглядаються надзвичайні

Домедична підготовка

ситуації природного, техногенного, військового і соціально-політичного характеру, заходи і засоби захисту населення від надзвичайних ситуацій.

На заняттях учні вивчають способи захисту від зброї масового ураження, набувають первинних навичок у використанні засобів індивідуального захисту, спеціальної обробки, а також навчаються діям в умовах застосування зброї масового ураження та інших надзвичайних ситуацій. Навички, отримані на уроках, вдосконалюються на заняттях з інших предметів, особливо під час занять із тактичної підготовки. Під час вивчення матеріалу застосовуються як теоретичні, так і практичні методи, активно використовуються інноваційні форми роботи.

9. Домедична підготовка.

Розділ передбачає вивчення порядку надання долікарської допомоги пораненим, невідкладні дії та організаційні

заходи, оволодіння практичними вміннями із рятування та збереження життя людини, навчання користуванню індивідуальними засобами захисту.

Значна увага на заняттях приділяється набуттю учнями практичних умінь. Теоретичний матеріал викладається тільки в тому обсязі, який необхідний для застосування в повсякденному житті. Перевірка рівня знань та умінь учнів здійснюється у ході навчальних занять, а також проводиться під час занять із тактичної і вогневої підготовки.

У подальшій педагогічній діяльності викладач планує продовжувати підготовку учнівської молоді до забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу, виховувати справжнього патріота Батьківщини, сприяти набуттю знань про Збройні Сили України, засвоєнню основ захисту Вітчизни, цивільного захисту, основ медичних знань, здійсненню профорієнтаційної підготовки молоді; проводити роботу з поповнення та вдосконалення навчально-матеріальної бази кабінету з предмета «Захист України».

СЕРГІЙ СИДОРЕНКО,

викладач Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту;

ВІКТОР СУХІЛІН,

методист НМЦ ПТО

у Харківській області

На допомогу викладачу

Актуалізація рухової діяльності здобувачів освіти в урочний та позаурочний час

Ігри з давніх часів є невід'ємною частиною життя людини і заповнюють дозвілля, виховують та задовольняють потреби в спілкуванні, отриманні зовнішньої інформації, дають приємні фізичні навантаження.

«У грі розкривається перед дітьми світ, розкриваються творчі можливості особистості», – говорив великий український педагог В.Сухомлинський.

У програмі з фізичної культури значна частина навчальних годин відводиться для спортивних та рухливих ігор. Саме в іграх чітко виражена роль

руху, тому вони застосовуються як один із засобів фізичного виховання. Ігри, запропоновані навчальною програмою, спрямовані на вирішення освітніх, виховних та оздоровчих завдань.

Освітнє значення ігор:

- формують рухові вміння і навички з бігу, стрибків, метання тощо;
- розвивають фізичні якості: швидкість, силу, спритність, гнучкість, витривалість;
- дають основи знань з фізичної культури і спорту, валеології, народознавства, історію рідного краю.

Під час проведення рухливих ігор учні повторюють, закріплюють, удосконалюють рухові вміння і навички, розвивають фізичні якості. Отже, методично правильно побудований урок із застосуванням ігор, естафет дає можливість з великою ефективністю розв'язувати освітні завдання.

Виховне значення ігор: виховують моральні та вольові якості учнів; любов до рідного краю, звичаїв і традицій українського народу, до щоденних і систематичних занять фізичними вправами.

Оздоровче значення ігор:

- сприяють гармонійному росту організму учня;
- формують правильну поставу;
- загартовують організм;
- підвищують працездатність;
- зміцнюють здоров'я.

У рухливій грі одночасно здійснюється фізичне, розумове, моральне, естетичне та трудове виховання. Активна рухова діяльність ігрового характеру, позитивні емоції підсилюють усі фізіологічні і психологічні процеси в організмі, поліпшують роботу всіх органів і систем. Правила ігор регулюють поведінку гравців, сприяють вихованню взаємодопомоги, чесності, колективізму, дисциплінованості, відповідальності, витримки, вмінню долати труднощі.

Говорячи про вплив гри на розумовий розвиток, варто відзначити, що вона змушує мислити найбільш економічно, миттєво реагувати на дії суперника і партнера. Гра розвиває, так звану, внутрішню мову і логіку, втамовує емоції. Користь рухливих ігор, в які можна грати без підготовки, у будь-якому віці, оскільки у них відсутня складна техніка і тактика, а правила можна змінювати за бажанням, є беззаперечною.

Рухливих ігор багато, вони різноманітні, зручні тим, що учасник сам регулює навантаження відповідно до своїх можливостей, що дуже важливо для здоров'я. Ось чому рухливі ігри є дійсно масовим, загальнодоступним засобом фізичного і морального виховання учнівської молоді. Здобувачі освіти під час освітнього процесу малорухомі, їхні органи і системи життєдіяльності втрачають здатність правильно функціонувати. Вихід – потрібно частіше залучати їх до рухливих, народних, спортивних ігор, проводити естафети,

які сприяють покращенню настрою і зміцненню здоров'я.

Рухливі та спортивні ігри є одним з допоміжних засобів у заняттях спортом. Яскраво виражена в спортивних іграх діяльність різних аналізаторів створює сприятливі можливості для тренування функцій кори головного мозку, для утворення нових тимчасових зв'язків, збільшення рухливості нервових процесів. Це позитивно позначається на засвоєнні окремих спортивно-технічних прийомів і їх поєднань, створює передумови для більш успішного оволодіння тактичними діями, а також підтверджує, що заняття рухливими іграми сприяють вихованню волі, витримки, дисциплінованості та інших якостей, необхідних кожному для досягнення успіхів у спорті.

Рухові дії в спортивних іграх дуже різноманітні. Вони можуть бути, наприклад, наслідувальними, образотворчими, ритмічними; виконуватися у вигляді рухових завдань, що вимагають прояву спритності, швидкості, сили, ви-

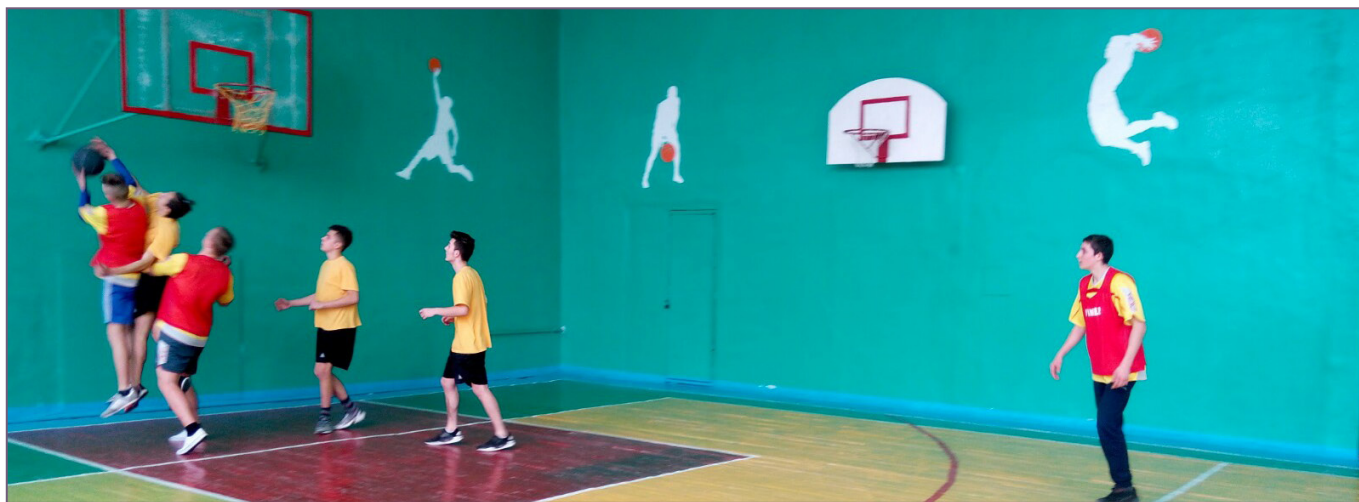
тривалості та інших фізичних якостей. В іграх можуть зустрічатися короткі перебіжки з раптовими змінами напрямку та затримками руху, різні метання на дальність і в ціль, подолання перешкод стрибком, опором, силою дії, що вимагають уміння застосовувати різноманітні рухи, набуті в процесі фізичної підготовки. Усі ці дії виконуються в різних комбінаціях і поєднаннях.

Гра має великий вплив на формування особистості: це така свідомо діяльність, у якій проявляється і розвивається вміння аналізувати, зіставляти, узагальнювати і робити висновки. Участь у різноманітних іграх сприяє розвитку в учнів здібностей до дій, які мають значення в повсякденній практичній діяльності, а також у заняттях різними видами спорту. Правила та обдумані рухові дії створюють у гравців правильні уявлення про правила поведінки в реальному житті, закріплюють у їх свідомості уявлення про існуючі в суспільстві відносини між людьми. Рухливі ігри, таким чином, можуть позитивно впливати на розумовий розвиток.

Однак не можна переоцінювати подібний вплив, оскільки при проведенні рухливих ігор в силу їх специфіки, насамперед, вирішується завдання фізичного виховання. Освітнє значення мають ігри за структурою і характером рухів подібні руховим діям, які вивчаються під час занять гімнастикою, легкою атлетикою, спортивними іграми, лижною підготовкою, плаванням та іншими видами спорту. Елементарні рухові навички, що здобуваються в іграх, легко перебудовуються при подальшому, більш поглибленому, вивченні техніки рухів і полегшують оволодіння нею.

Ігровий метод особливо рекомен-

дується використовувати на етапі початкового освоєння рухів. Багаторазове повторення рухових дій під час гри допомагає формувати в учнів вміння економно і доцільно виконувати їх у закінченому вигляді. Треба привчати граючих використовувати набуті навички в нестандартних умовах.

Однак необхідно враховувати, що гострота змагань не повинна роз'єднувати граючих. У колективній рухливій грі кожен учасник наочно переконається в перевагах загальних, дружних зусиль, спрямованих на подолання перешкод та досягнення спільної мети. Добровільне прийняття обмежень дій правилами, прийнятими в колективній рухливій грі, при одночасному захопленні грою дисциплінує учнів.

Викладач повинен вміти правильно розподіляти ігрові ролі в колективі, щоб привчати граючих до взаємоповаги під час спільного виконання ігрових дій, до відповідальності за свої вчинки. Рухлива гра носить колективний характер. Думка однолітків, як відомо, має великий вплив на поведінку кожного гравця. Залежно від якості виконання ролі той чи інший учасник спортивної гри може заслужити захоплення, або навпаки, несхвалення товаришів; так учні привчаються до діяльності в колективі. Грі властиві протидії одного гравця іншому, однієї команди – іншій, коли перед граючими виникають найрізноманітніші завдання, що вимагають миттєвого рішення. Для цього необхідно в найкоротший термін оцінити навколишнє оточення, вибрати найбільш правильну дію і виконати її. Так рухливі ігри сприяють самопізнанню.

Крім того, заняття іграми удосконалюють координовані, економні й узгоджені рухи; гравці набувають вміння швидко входити в потрібний темп і ритм роботи, вправно і швидко

виконувати різноманітні рухові завдання, проявляючи при цьому необхідні зусилля і наполегливість, що важливо в житті. Оздоровчі, виховні та освітні завдання треба вирішувати в комплексі. Тільки в такому випадку кожна рухлива гра буде ефективним засобом різнобічного фізичного виховання здобувачів освіти.

Представимо читачам досвідом використання спортивних ігор та їх елементів на уроках фізичної культури, що дає змогу не тільки сприяти розвитку рухової активності учнів, а й урізноманітнювати методи і прийоми, які застосовуються під час проведення різних етапів уроку. Наприклад, при вивченні технічних прийомів з волейболу доречно на кожному уроці використовувати вправи спеціальної фізичної підготовки, такі як:

- прискорення з різних вихідних положень;
- біг зі зміною швидкості та напрямку за сигналом;
- багаторазові стрибки через перешкоди різної висоти;
- стрибки із присіду вгору;
- «човниковий біг» – 4×9 м;
- вправи із набивними м'ячами (0,5-1 кг).

При цьому необхідно дотримуватись послідовності навчання прийомів, подачі, передач, нападаючих ударів та блокування, використовуючи при цьому підвідні вправи.

Епізодичні ігрові прийоми, які призводять до більшої зацікавленості учнів фізичною культурою, сприяють кращому засвоєнню ними навчального матеріалу.

Для кращого регулювання фізичного навантаження під час уроків, як показує практика, слід застосовувати різні методичні прийоми: збільшення чи зменшення площі, де проводиться

гра; тривалості гри; кількості повторень гри, або окремих її елементів; корегування дистанції, яку пробігають гравці; ускладнення правил гри й перешкод, введення додаткових пауз для відпочинку, під час яких можна акцентувати увагу на помилках.

Правила ігор завжди пояснюються чітко, спокійним голосом, який підсилюється лише тоді, коли потрібно наголосити на важливих елементах. Розповідь обов'язково супроводжується показом окремих рухів. Під час гри робляться певні вказівки, обов'язково коментуються типові помилки, допущені в техніці чи тактиці гри, вказуються шляхи їх виправлення. Обов'язково необхідно наголосити на негативних та позитивних моментах гри, а також відзначити кращих.

Для того, щоб досягти бажаних результатів у спортивних іграх можна застосовувати наступні види та типи уроків: урок-змагання, урок-гра, урок-конкурс, урок-свято.

На початку, всередині та в кінці ігор слід провести бесіду, спрямовану на розуміння впливу спортивних ігор на фізичний розвиток. Застосовуючи диференційований підхід, з урахуванням статевих та вікових особливостей учнів, необхідно регулювати фізичні навантаження.

Враховуючи власний досвід роботи, зазначимо, що спортивні та рухливі ігри є одним з найбільш ефективних засобів розвитку учнівської молоді. Фізичний розвиток в процесі ігрової діяльності відбувається за рахунок удосконалення швидкісно-силових та координаційних здібностей, формування і закріплення стрибкових навичок, засвоєння елементарних техніко-тактичних дій.

Безперечно, що техніка в спортивних іграх буде постійно удосконалюватися. Плануючи завдання з удоскона-

лення технічної підготовки, необхідно враховувати конкретні результати, щоб учні:

- володіли сучасними технічними прийомами і вміли їх застосовувати в різних умовах;
- уміли сполучити прийоми у будь-якій послідовності й різноманітних умовах переміщення;
- виконували технічні прийоми стабільно, незважаючи на різні психічні й фізичні стани;
- володіли комплексом прийомів, якими в грі доводиться користуватися значно частіше у зв'язку з виконанням визначених ігрових функцій у команді;
- безупинно підвищували точність застосовуваних прийомів.

У процесі ускладнення завдань виділяється ряд перехідних сходинок, які обумовлюють правильне виконання прийомів:

1. Ознайомлення з прийомом. На цьому етапі використовуються методи розповіді й показу прийому (коментований показ). При ознайомленні з прийомом, спочатку створюється уявлення про нього. До завдань належать:

- повідомлення попередніх знань про прийоми, що вивчаються, їх місце в грі, основному призначенні і найбільш ефективному застосуванні;
- створення наочного й рухового уявлення про правильні рухи й дії.

За допомогою показу створюється зорове уявлення про прийом. Показ повинен носити еталонний характер. При повторних показах акцентується увага учнів на найбільш важливих деталях прийому. Створення уявлення про прийом закінчується самостійним виконанням його. У результаті учні одержують рухову уяву про характер, одночасність і послідовність рухів.

2. Вивчення прийому у спеціально створених умовах. Основними завданнями вивчення прийому є:

- опанування правильною структу-

рою виконання прийому;

- усунення напруги й «зайвих рухів»;
- усунення можливих помилок при виконанні поставленого завдання.

Особлива увага направляється на правильне вихідне положення, а потім на фази рухів та їх узгодженість. Не слід вимагати максимальної швидкості й точності виконання, а використовувати підвідні вправи. Учні виконують прийом на місці без перешкод, у цілому вигляді. Також виконують такі вправи, які дозволяють поєднати окремі частини рухів, відпрацьовують взаємодію окремих частин тіла при виконанні прийому.

3. Удосконалення прийому в ускладнених умовах. До завдань на цьому етапі включають зміну умов, в яких виконується прийом, наближають їх до ігрових умов. Вправи й прийоми виконуються в русі. При цьому необхідно:

- домогтися чіткого виконання основної структури прийому і його деталей;
- вивчити можливі варіанти його виконання;
- використовувати прийом у сполученні з іншими прийомами;
- навчити виконанню прийому в умовах протидії.

Ускладнення умов для виконання того чи іншого прийому взаємодії може бути досягнуто різними шляхами. Наприклад:

- включення факторів, що відволікають увагу від виконання прийому;
- зміна характеру переміщень (біг, стрибки, приставні кроки);
- зміна амплітуди рухів, швидкості в різних фазах;
- комплексне сполучення різних факторів і раптовий їх прояв.

4. Закріплення прийому в грі. Перед учнями ставляться наступні завдання:

- закріплення навичок в умовах, що раптово змінюються;
- удосконалення рухливості й варіативності прийому;
- виконання прийому в умовах раптово виникаючої протидії;
- удосконалення майстерності та індивідуального стилю виконання;
- вільне застосування прийому в грі.

На даному етапі вправи виконуються змагальним методом. Головна увага учнів спрямована на творче використання прийому і його варіантів у різних умовах. І тільки при повному засвоєнні та доведенні до автоматизму виконання того чи іншого прийому він має право зайняти своє місце в грі.

Вважаємо, що урок фізичної культури із застосуванням спортивних ігор відноситься до найбільш продуктивних, на яких учні від початку і до кінця усвідомлюють, що вони роблять, яка мета і чого вони досягнуть по закінченні уроку. Саме тому для підвищення ефективності навчальної діяльності учнів необхідно продумувати різноманітні форми та методи, які забезпечували б високу пізнавальну активність учнів, а в першу чергу – чітко формулювати мету, намагаючись створити умови, за яких теорія поєднується з практикою.

Проаналізувавши ефективність використання рухових та спортивних ігор на уроках фізичної культури, можна зробити висновок, що вони є ефективним засобом засвоєння таких модулів, як "Гімнастика", "Легка атлетика", "Волейбол", "Футбол", "Баскетбол", які збільшують показники розвитку фізичних якостей, відчуття колективу, команди, культури спілкування.

Але для цього необхідно, щоб викладачі фізичної культури були готові проводити їх на високому професійному рівні. Під готовністю викладача фізичної культури до використання рухових та спортивних ігор у процесі

навчання розуміється система послідовних дій, які ґрунтуються на знаннях змісту, методів та прийомів, які можуть бути реалізовані у ході теоретичних і практичних занять з фізичної культури.

Рухливі та спортивні ігри є дієвим засобом всебічного виховання підсуб'єкту покоління та широко використовуються у різних ланках системи фізичного виховання. У ЗП(ПТ)О заняття рухливими та спортивними іграми сприяють вирішенню оздоровчих, освітніх та виховних задач, підготовці учнів до складання нормативів оцінки фізичного розвитку (тестові завдання). Майстерність проведення рухливих ігор з освітніми та виховними цілями є важливою складовою професійної підготовки викладача фізичної культури.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про загальну середню освіту» // Законодавство України про освіту. – К.: Парламентське видавництво, 2002.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.) // Освіта. – 2003. – №44.
3. Цьось А.В. Українські народні ігри та забави: Навчальний посібник / А.В.Цьось. – Луцьк: Волинське обласне редакційно-видавниче підприємство „Надстир’я”, 2004.
4. Папуша В.Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В.Г.Папуша. – Тернопіль: підручники і посібники, 2011.
5. Козлова К.П., Скібенко Н.В., Лезнік Н.В. Формування професійних умінь у майбутніх вчителів фізичної культури // Конференція: підготовка спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні // Упорядники: В.І.Завацький та ін. – Луцьк, 2004.
6. Куц О.С., Леонова В.А., Галайдюк М.А. Модель спеціалістів по спеціальності 7010201 і професійно-педагогічна діяльність // Конференція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні. Матеріали II-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ-Луцьк, 2006.
7. Сінгаєвський С.М., Сінгаєвська О.С. Оптимізація системи підготовки вчителя фізичної культури у педагогічному вузі // Конференція підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні // Упорядники: В.І.Завацький та ін. – Луцьк, 2004.

*ДІАНА СОЛОМАХА,
викладач Чугуївського
професійного ліцею*

РОЛЬ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРІВ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Професійно-технічна освіта як одна із важливих освітніх підсистем є глибоко інтегрованою з виробництвом та сферою послуг і відіграє ключову роль у побудові конкурентоспроможної економіки країни, що поступово, але неухильно рухається в напрямку системних реформ, які мають вивести її на якісно новий рівень, а це, в свою чергу, забезпечить ефективне використання її головної функції – підготовку висококваліфікованих фахівців, соціально адаптованих, здатних задовольнити вимоги економічних структур, а також упродовж усього життя самостійно здобувати та оновлювати професійні компетентності, необхідні для повноцінної трудової діяльності.

Зростання попиту на робітників високого рівня професійної компетенції стає глобальним і вимагає постійних пошуків ефективних шляхів оптимізації підходів і методів їхньої професійної підготовки. У робітників, перш за все, у молоді, повинна бути сформована кваліфікація, яка б дозволяла успішно конкурувати на ринку праці та задовольняла сучасні вимоги роботодавців.

Результативність оволодіння новим професійним досвідом можлива за умови здійснення практичного (виробничого) навчання майбутніх фахівців на реальних робочих місцях на виробництві. Альтернативою таких умов навчання є сучасні навчально-практичні центри, де освітній процес максимально наближений до реалій виробництва, а модернізована матеріально-технічна база дає можливість викладачам упроваджувати новітні виробничі технології. Завдяки цьому заклад освіти розширює співпрацю та взаємодію із замовниками робітничих кадрів, центрами зайнятості, отримуючи конкурентоздатного кваліфікованого робітника, піднімає престижність робітничої професії, адже готує сучасних фахівців, які матимуть попит на ринку праці.

У грудні 2018 року на базі ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості» відкрито навчально-практичний центр сучасних електротехнічних технологій з професій: «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустановок». Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтажник силових мереж та електроустановок» (НПЦ).

ОСНАЩЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОГО ЦЕНТРУ СУЧАСНИХ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Головною метою діяльності НПЦ є реалізація завдань щодо вдосконалення практичної підготовки кваліфікованих робітників, можливість упровадження в освітній процес новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів, надання можливості педагогічним працівникам ЗП(ПТ)О проходити підвищення кваліфікації та стажування на цьому обладнанні.

Напрями діяльності НПЦ:

- співробітництво з виробничими підприємствами, організаціями, установами, закладами освіти, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, державними і громадськими організаціями щодо впровадження інноваційних підходів до здійснення системного комплексного, орієнтованого на практику освітнього процесу;
- реалізація завдань щодо впровадження у навчально-виробничий процес сучасних методик професійного навчання із застосуванням новітніх педагогічних та виробничих технологій, техніки, обладнання, інструментів і матеріалів;
- створення цілісної системи новітніх методик професійного навчання на основі вивчення кращого досвіду та його впровадження;
- інформатизація і комп'ютеризація процесу професійного навчання.

НПЦ має потужну матеріально-технічну базу з унікальними робочими місцями, аналогів яким немає не тільки у Харківській області, а й в Україні. Це вдалось здійснити завдяки кропіткій роботі під час вибору та закупівлі обладнання, тісній співпраці з соціальними партнерами та за їх

сприяння.

Колектив НПЦ постійно працює над удосконаленням матеріально-технічної бази, вивченням вітчизняного та міжнародного досвіду забезпечення професій електротехнічного профілю, постійно знайомиться з новинками електротехнічної продукції та трендами сучасного електромонтажу, переглядаючи та беручи участь у вебінарах, майстер-класах та презентаціях провідних виробників електротехнічної продукції.

Також на базі НПЦ постійно проходять, тренінги, семінари-практикуми, внутрішні та обласні конкурси фахової майстерності, тижні з професій, заходи за участю роботодавців, соціальних партнерів, колег з інших закладів освіти, які мають за мету систематизацію та узагальнення передового досвіду, впровадження в освітній процес новітніх педагогічних та виробничих технологій і матеріалів. Проводяться консультації з роботодавцями, партнерами, керівниками базових підприємств на предмет відповідності та актуальності НПЦ вимогам сьогодення. Відбувається спілкування з випускниками ЗП(ПТ)О, які працювали за кордоном та мали досвід роботи з сучасним обладнанням.

Особлива увага приділена вивченню досвіду проведення Міжнародного конкурсу професійної майстерності «WorldSkills», який є прикладом впровадження кращих міжнародних практик та використання найсучасніших технологій, обладнання, матеріалів, інструментів.

Аналізуючи власний досвід проєктування, створення та роботи НПЦ, ми зробили висновки, що робочі місця дозволяють виконувати всі види робіт, передбачені чинними кваліфікаційними характеристиками з відповідних професій. Але разом з тим, все більш очевидною стає необхідність розширення можливостей вже існуючих робочих місць НПЦ відповідно до європейських стандартів та міжнародного досвіду виконання електромонтажних робіт. Для того, щоб відповідати швидкоплинним вимогам суспільства, виникла необхідність посилити матеріально-технічну базу шляхом оновлення, модернізації й створення нових робочих місць.

Протягом 2018-2021 років було дообладнано робочі місця сучасними модульними апаратами, програмними приладами, різноманітними датчиками та реле. Одночасно відбувається модернізація робочих місць, створених за стан-

Презентація робочих місць та обладнання НПЦ у рамках круглого столу на тему: «Використання європейського досвіду щодо підвищення якості підготовки здобувачів професійної освіти з професій електротехнічного профілю» (17.02.2020)

Проведення часткової кваліфікації першої групи за професією «Робітник з ремонту побутової техніки» в рамках проекту «Ідентифікація, мотивація, часткова кваліфікація та професійна інтеграція ВПО у Східній Україні»

дартами Міжнародного конкурсу професійної майстерності «WorldSkills». Робочі кабінети доповнені захисними та комутаційними апаратами та електротехнічними виробами.

Одним із перспективних векторів розвитку НПЦ є оновлення переліку вже існуючих та ліцензування нових професій і видів підготовки. Тому ще одним напрямом посилення наявної матеріально-технічної бази НПЦ є створення робочих місць із нетрадиційної енергетики.

Український ринок відновлювальної енергетики розвивається швидкими темпами, будується велика кількість як промислових сонячних станцій, так і невеликих станцій у приватних домогосподарствах, з'являється багато малих архітектурних форм із сонячними фотоелементами (зупинки, кіоски, термінали, зарядні станції). У Харківській області та м. Харкові за останній рік набирає обертів програма забезпечення вуличного освітлення за допомогою сонячних міні-станцій, але не вистачає кваліфікованих робітників, які б будували нові та обслуговували вже існуючі об'єкти.

Кількість ЗП(ПТ)О в Україні, які б здійснювали підготовку кваліфікованих робітників з професії: 8169 «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики», критично мала, а в м. Харкові таких закладів взагалі не існує. Ця професія, за даними Української служби зайнятості, потрапила в ТОП-10 професій, які стали найбільш актуальними у 2019/2020 році на ринку праці.

Тому зрозумілою є потреба у вдосконаленні та розширенні навчальної та практичної потужності НПЦ робочими місцями із нетрадиційної енергетики. Так, у листопаді 2020 року за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) розпочато роботу зі створення двох повноцінних сонячних станцій: автономної та мережевої, на яких учні зможуть вивчати будову та принцип роботи станцій, здійснювати монтаж фотомодулів, інверторів та захисної апаратури.

Також триває робота з проектування та створення нових робочих місць, таких як: «Система розумний будинок»,

Випуск та вручення сертифікатів групі дорослих за частковою кваліфікацією «Робітник з ремонту побутової техніки» в рамках проекту «Ідентифікація, мотивація, часткова кваліфікація та професійна інтеграція ВПО у Східній Україні» разом з Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) (04.12.2020)

«Системи відеоспостереження та сигналізації», «Домофонія», «Тепла підлога», «Енергозберігаючі системи».

Результатом оновлення та зміцнення матеріально-технічної бази є якісна підготовка майбутніх робітничих кадрів, які здатні працювати відповідно до вимог сьогодення. Про це свідчать навчальні здобутки учнів, відгуки роботодавців, керівників підприємств, де здобувачі освіти проходять практику, та досягнення учнів у конкурсах фахової майстерності. Так, учень ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості» Мирний Владислав став призером III етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності серед здобувачів освіти ЗП(ПТ)О з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» у 2018/2019 навчальному році та нагороджений дипломом III ступеня. У жовтні 2020 року учень ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості» Петрушкевич Юлій став призером (3 місце) національного етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE» за компетенцією «Електромонтажні роботи».

01.09.2020 на базі НПЦ стартував проєкт: «Інтеграція, мотивація, часткова кваліфікація та професійна інтеграція внутрішньо переміщених осіб у Східній Україні», за всебічної підтримки Німецького товариства міжнародного співро-

бітництва (GIZ), у співпраці з Освітнім центром баварської економіки (bbw), який продовжить до 31.03.2021. На базі НПЦ проводиться навчання двох груп здобувачів освіти за професією: «Робітник з ремонту побутової техніки» та «Робітник з обслуговування електроустаткування», яке спрямоване на оволодіння частковими кваліфікаціями внутрішньо переміщених осіб з метою кращої їх інтеграції у ринок праці.

Отже, НПЦ є сучасним освітнім середовищем, функціонування якого надає можливість підготувати майбутнього кваліфікованого робітника до професійної діяльності в умовах динамічного суспільства, сформувати його становлення як активного суб'єкта змін та інновацій, здатного до самостійної інноваційної діяльності, тобто здатного працювати в постійно змінних умовах, ставити нові, незвичайні професійні задачі, використовувати нові способи вирішення професійних проблем, сприймати новий досвід, розвиватись і вдосконалюватись.

ОЛЕКСАНДР ПІКАЛОВ,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки, завідувач навчально-практичного центру сучасних електротехнічних технологій ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»;

ТЕТЯНА НАЗАРОВА,

методист НМЦ ПТО у Харківській області

З досвіду роботи

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ГЕОГРАФІЇ

У сучасних умовах з величезною швидкістю зростають потоки інформації, розвиваються технології її обробки та зберігання, реальне життя все більше і більше переходить у «цифру».

Цифрова трансформація – це неминучий процес, що відбувається в усьому світі. Високотехнологічні досягнення впроваджуються в наше жит-

тя non-stop. Відтак, педагогу необхідно постійно й паралельно з основною педагогічною діяльністю вчитися.

Під цифровою трансформацією розуміється *процес діджиталізації*, що спрощує доступ до інформації. Це поняття науковці тлумачать як спосіб приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з викорис-

танням цифрових технологій [1].

Такі зміни неминуче зачіпають всі сторони суспільного життя, де, з одного боку, створюють нові можливості для розвитку, а з іншого – породжують численні ілюзії. Одним з громадських інститутів, які зазнали також інформаційного впливу, стала система освіти. Розвиток технологій спричиняє роз-

робку нових інструментів навчання і робить освітній процес більш ефективним. Навіть при скептичному ставленні до подібних новацій, більшість фахівців у галузі освіти розуміють, що зміни неминучі, і бачать два основні напрями її розвитку:

- освіта має бути наближена до проблем реального життя;
- система навчання повинна враховувати і розумно використовувати нові технологічні можливості [2].

Цифрові та інформаційно-комунікаційні технології відіграють вирішальну роль в освітньому процесі. Розробляються нові програми, платформи та сервіси для сучасних засвоєння знань, тобто викладачу не залишається нічого, окрім ознайомлення, вивчення та використання цих технологій.

Вивчення усіх нових та необхідних технологій займає дуже багато часу, проте усі вони активізують зацікавленість учнів на уроках. Поліпшуються процес викладання та засвоєння інформації через велику кількість візуалізацій.

Отже, пропонуємо для ознайомлення декілька нових сервісів, які доречно використовувати у роботі з учнями.

Thinglink – онлайн-сервіс (<https://www.thinglink.com/>), який дозволяє наносити на зображення інтерактивні мітки (текст, посилання на інші ресурси, зображення, відео). Використовується для створення дидактичних матеріалів [3]. Це сервіс, на якому до зображення можна додати інтерактивні відео, картинку, музику, тести та інші мітки. Використовуючи цей інструмент, було розроблено:

- інтерактивні карти (2 карти за темами: «Форми державного правління» та «Найбільші монархії Європи») (рис.1);
- інтерактивна таблиця (до теми «Світовий океан»);
- інтерактивна опорна схема (до теми «Води суходолу»);
- інтерактивне відео (до теми «Води суходолу» – р. Уди).

Даний сервіс англомовний, однак через автоматичний перекладач сервіс робить переклад на російську мову. Більшість його функцій безкоштовні, проте є кілька і платних функцій.

Mozaweb – сервіс (<https://www.mozaweb.com/>), який створений для майбутнього. Є прикладом того, якими технологіями повинен користуватись сучасний викладач. У сервісі розміщені 3D моделі для таких навчальних предметів, як: біологія, географія, хімія,

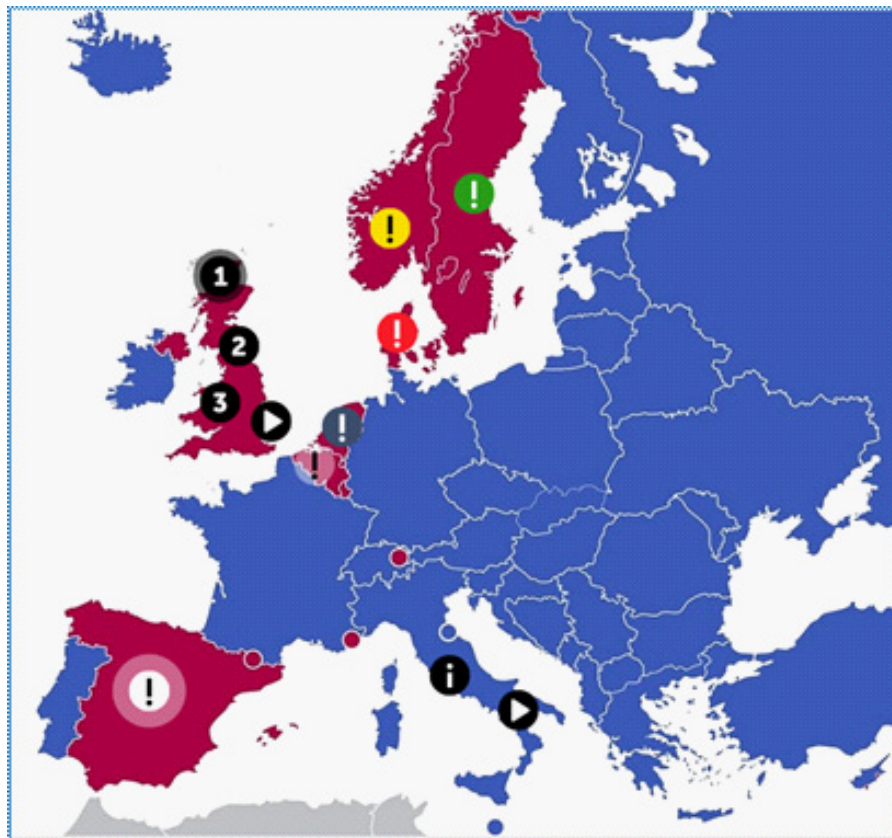

Рис. 1. Приклад інтерактивної карти з теми «Монархії Європи».

технології, історія, математика, мистецтво та фізика. Тобто є можливість бачити усі об'єкти в об'ємі. Наприклад, переглянути нервову систему людини, або прогулятись Колізеєм [4]. З плюсів даного сервісу можна назвати такі:

- сучасний та цікавий спосіб викладу матеріалів;
- уся інформація по 3D сценам коментується комп'ютером;
- анімації, що викликає інтерес учнів;
- прямі посилання на додаткову інформацію з інтернету (відео, статистика, фотографії тощо);
- можливість обертати на 360° усї 3D сцени;
- чітко розглядати найменші деталі (завдяки можливості приближення зображення);
- можливість провести закріплення знань (вбудоване у програму);
- реєстрація через пошту gmail.com;
- можливість встановити як додаток на телефон.

Проте є декілька мінусів:

- програма платна, проте є 5 безкоштовних 3D сцен (постійних);
- також є можливість відкривати 5 безкоштовних 3D сцен щотижня;
- працює лише он-лайн, потрібен постійний інтернет.

На даному сервісі у наявності 182

3D сцен з географії, що в разі активізує зацікавленість учнів, робить урок захоплюючим та сучасним.

CamTouch – це пристрій, що дозволяє перетворити будь-який проектор чи монітор на інтерактивну дошку, якою можна керувати за допомогою спеціальних стилусів – «чарівна» інтерактивна паличка від українського стартапу [5]. Такий пристрій використовується для удосконалення освітнього процесу на уроках історії та географії та викликає зацікавленість учнів. Даний комплект має 2 стилуси, що дає можливість організувати роботу у парах. Доповненням для цього пристрою є програмне забезпечення інтерактивної дошки, яка замінює крейду та лазерну указку. У ній вже вбудовані інтерактивні завдання, які можна переробляти під певну тему, геометричні фігури, Google maps, математичні інструменти (лінійка, циркуль тощо), лупа (для збільшення написаного тексту). Є можливість писати різними кольорами та змінювати написану інформацію (рис. 2 на стор.22).

Завдяки різним кольорам та можливості виділяти необхідну інформацію на фотографіях, відео, картах, схемах можна акцентувати увагу учнів на різних деталях навчальної інформації.

Prezi.com – це веб-сервіс, за допомогою якого можна створювати інтерактивні мультимедійні презентації з

Рис. 2. Використання на уроках технології CamTouch та Mozaweb

нелінійною структурою. Це сервіс для створення презентацій за допомогою використання відеоматеріалів, графіки та ін. Робота веб-сервісу заснована на технології масштабування (наближення та віддалення об'єктів). На відміну від «класичної» презентації PowerPoint, де презентація складається зі слайдів, в Prezi основні ефекти пов'язані не з переходом від слайда до слайда, а в збільшенні окремих частин цього слайду. Мова інтерфейсу – англійська, проте через автоматичний переклад працювати можна, навіть не володіючи іноземними мовами. Текст у презентації може бути українським і російським. Реєстрація можлива через Фейсбук або Gmail пошту. Контент має функції як безкоштовні, так і платні, проте безкоштовної версії вистачає для стандартних дій. Тому розпочато практику переходу від класичної технології PowerPoint на постійне використання сервісу Prezi.com.

Отже, використання інтерак-

тивного навчального середовища є засобом формування ключових компетентностей учнів, у першу чергу, інформаційно-цифрової.

Діджиталізація освітнього процесу дозволяє корінним чином модернізувати методи, форми навчання, перейти до освітньої інформаційної технології в широкому розумінні цього слова і здійснити прорив до відкритої освітньої системи, що відповідає сучасним вимогам. Електронні та традиційні навчальні матеріали повинні гармонійно доповнювати один одного як частини єдиного освітнього середовища.

Отже, діджиталізація освітнього простору – це принципово новий шлях в організації навчання, який забезпечує позитивні тенденції у формуванні інформаційної компетентності педагогів, учнів та їх батьків. Тому процес ознайомлення з різними сервісами, платформами та технологіями триває постійно. Наприклад, перегляд вебінарів на різних освітніх платформах

(«На Урок», «Всеосвіта», «Дистанційна академія», ГО «За якісну освіту») для подальшого вивчення нових технологій; активне розповсюдження власних розробок на сайті «Всеосвіта» – завантажено 105 розробок уроків, презентацій, тематичних робіт (отримав карту 6 грамот та золоту грамоту за вагомий особистий внесок та визначні досягнення, спрямовані на розвиток освітнього проєкту «Всеосвіта»).

Список використаних джерел:

1. Діджиталізація освіти – компетенція XXI ст. URL: <https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html> (дата звернення: 4.12.2020).
2. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10 квітня 2018 року). Х., 2018. С.88-90.
3. Thinglink – інтерактивні плакати. URL: <https://umity.in.ua/instrum33/> (дата звернення: 2.12.2020).
4. Цифрова освіти та навчання від Mozaik. URL: https://www.mozaweb.com/uk/lexikon.php?cmd=getlist&let=3D&active_menu=3d (дата звернення: 4.12.2020).
5. Інтерактивний сенсорний модуль Camtouch. URL: <https://camtouch.com.ua/> (дата звернення: 5.12.2020).
6. Prezi.com сервіс. URL: <https://prezi.com/i3b2c5wtjp2v/prezicom/> (дата звернення: 5.12.2020).

ЯРОСЛАВ ДУДКА,
викладач ДІПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»

З досвіду роботи

Навчальний тренінг як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії

В умовах переходу закладів освіти на змішане навчання, ключове значення все ж таки має особиста взаємодія викладача та здобувачів освіти. Саме від вмілого педагогічного впливу залежить успішність засвоєння матеріалу, творчий і всебічний розвиток учнівської молоді, ефективність самостійної роботи

учнів вдома.

Головне завдання викладачів історії – формування в учнів мотивації та пробудження інтересу до освітнього процесу, виховання рис громадянина України, сприйняття ідей гуманізму, патріотизму, і головне, підготовка молодих людей до життя в суспільстві.

Під час вивчення історії важливо переконувати здобувачів освіти, що жодна людина, жодна держава не досягне позитивних результатів у майбутньому без усвідомлення свого минулого.

Невід'ємним компонентом вивчення історії є пізнавальна активність учнів, організація їхньої діяльності на твор-

чому рівні, тому викладачам потрібно прагнути, щоб учні не втратили інтерес до предмета, а для цього потрібно використовувати методи і форми навчання, які викликають зацікавленість учнів, поліпшують засвоєння матеріалу. Отже, розвинути творчу особистість учнів шляхом активізації творчих здібностей. У цьому може допомогти навчальний тренінг – незамінний елемент системи навчання й розвитку в будь-якому закладі освіти.

Тренінг – це, насамперед, навчання, що опирається на досвід людини, а також допускає, що присутні на тренінгу люди, окрім отримання нової інформації, мають можливість відразу використовувати її на практиці, розвиваючи нові навички.

Слово «**тренінг**» походить від англійського «to train», що означає «навчати, тренувати».

Тренінг – це одночасно:

- процес пізнання себе та інших, який необхідно зробити цікавим і неповторним;
- неформальне, невимушене, конструктивне спілкування;

- ефективна форма опанування знаннями;
- інструмент для формування умінь і навичок;
- форма розширення власного набутого досвіду;
- керівництво власними бажаннями та діями.

Тренінгу притаманні певні атрибути:

- тренінгова група;
- тренінгове коло;
- тренер;
- правила групи;
- атмосфера взаємодії та спілкування;
- інтерактивні методи навчання;
- структура тренінгового заняття;
- оцінювання ефективності тренінгу.

Тренінгова група – це спеціально створена група, учасники якої за сприяння ведучого (тренера) включаються в інтенсивне спілкування, спрямоване на досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань. Тренінгова група, зазвичай, включає 15-20 осіб. Така кількість людей до-

зволяє оптимально використати час та ефективно навчати людей. Тривалість тренінгу може бути різною залежно від кількості вправ.

Головне, що забезпечує сприятливу атмосферу для навчання у тренінговій групі, – це правила, яких має дотримуватися кожний учасник. Основні з них: *цінування часу, увічливість, позитивність, розмова від свого імені, «додавання», добровільна активність, конфіденційність, «стоп», «піднята рука»*. Правила приймаються на початку тренінгу всіма учасниками групи. Тренінг проводить тренер (ведучий), а на уроках викладач.

Проведення тренінгу відбувається за чітко визначеною структурою. Типова структура, мета та завдання тренінгу разом слугують основою для складання плану його проведення. Такий план може мати різні форми, але принциповим є те, і це необхідно засвоїти майбутньому тренеру, що план тренінгу слід скласти обов'язково. Це допоможе дотримуватися обраної теми та досягти бажаної мети.

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ТРЕНІНГУ

Частина	Завдання	Вправи	Тривалість
Вступна	Створення сприятливого психологічного середовища. Вироблення, прийняття засвоєння правил роботи групи. Налагодження прямого та зворотного зв'язків «учасник-група» та «група-учасник». Створення ситуації рефлексії.	Знайомство. Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію. Рухавки.	До 15 хвилин.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблематики. Актуалізація проблеми та конкретних завдань для її розв'язання. Надання інформації, засвоєння знань. Формування умінь, навичок, розвиток здатностей.	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових процесів, стану розвитку групи.	Розраховується як різниця загального часу тренінгу та часу, потрібного для проведення вступної та заключної частин разом.
Заключна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Налаштування учасників на атмосферу звичайного життя.	Вправи на рефлексію та відновлення сил учасників. Прощання.	До 15 хвилин.

Таким чином, тренінг – це:

- процес, під час якого учасники вступають у взаємодію;
- процес, у центрі якого є проблема та її розуміння учасниками групи, а не компетентність ведучого щодо зазначеної проблеми;
- група, яка допомагає стати кожному її учаснику більш компетентним;
- навчання, під час якого активність учасників вища, ніж активність ведучого;
- навчання, яке дає учасникам задоволення, активізує їх, стимулює інтерес до пізнання;

- навчання, результат якого досягається у взаємодії всіх учасників тренінгу;
- відкриття учасниками в собі нових можливостей, відчуття того, що вони знають та вміють більше, ніж до цих пір думали про себе;
- можливість відкриття інших учнів, навчання через взаємодію з ними, розуміння того, на що здатні учні;
- можливість у безпечних, з одного боку, трохи штучних, а з іншого – наближених до реальності умовах взаємодії з іншими учнями досягти бажаних змін.

Отже, тренінг сприяє інтенсифікації навчання, результат якого досягається завдяки власній активній роботі його учасників. Знання під час тренінгу не подаються в готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги – самостійне навчання учасників та інтенсивна їх взаємодія. Відповідальність за результативність тренінгового процесу несуть однаковою мірою як ведучий, так і кожний учасник тренінгу.

Вашій увазі пропонується **сценарій навчального тренінгу з історії України**.

Тема: "Україна в роки Другої світової війни".

СТРУКТУРА ТРЕНІНГУ

Час: 45 хвилин.

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

1.1. Вступ (2 хв.)

Даний етап передбачає:

- привітання учасників тренінгу;
- оголошення теми заняття, пояснення учасникам тренінгу мети та завдань (цілей) даного заходу (формування/удосконалення вмінь та навичок, розвиток відповідних компетентностей тощо);
- мотивацію учасників до активних дій;
- актуалізацію опорних знань.

1.2. Правила тренінгової роботи (5 хв.)

Для проведення тренінгу перед його початком визначаються відповідні правила роботи, дотримання яких підвищить ефективність даного заходу. Правила – це закони групи, за якими вона живе під час проведення тренінгу. Кожен з учасників пропонує своє правило, а інші – у разі необхідності – доповнюють. Правила можуть бути такими (*правила записуються на дощці*):

1. Правило піднятої руки.
2. Говорити чітко і коротко.
3. Не перебивати один одного.
4. Бути позитивним у спілкуванні.
5. Говорити від свого імені.
6. Право ведучого.
7. Не критикувати
8. Бути активним.

(*За необхідності кожне правило може бути пояснене тренером*).

Після опрацювання правил проведення тренінгу відбувається пояснення процесу оцінювання діяльності учасників:

- отримання певних балів за кожну вправу;
- отримання додаткових балів за активну роботу;
- зменшення балів (*штрафи!*) за порушення правил проведення заняття.

Вправа 1. "Мої очікування" (3 хв.)

Роздавальні матеріали: стікери (*кольорові аркушки*) вирізані у формі листочків відповідно до числа учасників тренінгу, ручки.

Зміст вправи. Вправа спрямована на виявлення очікувань учасників тренінгу.

Мета: формування інтересу до предмета та самооціноч-

них якостей. Виконується індивідуально. Кожен учасник отримує стікер, вирізаний у формі листочка дерева.

Тренер звертається з проханням написати свої очікування. Потім всі по черзі промовляють свої очікування та прикріплюють листочки на плакаті із зображенням великого дерева. Після завершення тренінгу учасники забирають їх та вирішують, чи справдилися їх очікування.

Пояснення. В оволодінні будь-якою професією важливе місце займає формування активної громадянської позиції, національної свідомості, толерантності тощо. Тому пропонуємо вам визначитися з тим, на яку з якостей під час проведення тренінгу ви хотіли б вплинути найбільше. Коли тренінг завершиться, ми визначимось, якою мірою тренінг задовольнив ваші очікування.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

2.1. Актуалізація проблеми та її вирішення.

Вправа 2. "Впізнай термін" (10 хв.)

Роздавальні матеріали: не потрібні.

Зміст вправи. За допомогою вправи відбувається актуалізація опорних знань, які учні отримали на попередніх уроках під час вивчення теоретичного матеріалу. Формуються вміння чітко формулювати думку, уважно слухати інших. Виконується індивідуально. Учні по колу називають один одному визначення поняття з теми тренінгу «Україна в роки Другої світової війни». Учні повинні назвати, про який термін йдеться мова. Якщо учень не може надати відповідь на питання, це право отримує інший учень.

Пояснення. Знання понять і термінів – основа вивчення теми. Зараз ми перевіримо, як добре ви володієте основними термінами та поняттями з теми. Для цього ми по колу задамо питання з теми тренінгу. Робота йтиме за схемою "Питання – відповідь". Якщо учасник не дає правильну відповідь, це право отримує інший учень і т.д. За кожну правильну відповідь можна отримати 1 бал.

Вправа 3. "Причини – наслідки" (10 хв.)

Роздавальні матеріали: не потрібні.

Зміст вправи. Вправа спрямована на формування умінь щодо визначення причинно-наслідкових зв'язків окупації України військами Німеччини. Формуються такі якості, як уважність, вміння працювати в команді. Для виконання вправи учні об'єднуються в групи по 5 осіб. Кожна група отримує завдання, після виконання якого модератор доповідає про його результати.

Пояснення. Під час виконання вправи необхідно буде виконати завдання на встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Для її виконання ми об'єднаємося в групи по 5 осіб. Вам необхідно визначитись з тим, хто буде виконувати функцію модератора (об'єднуються в групи та обирають модератора). Отже, кожен модератор отримає завдання, сутність якого полягає у визначенні причин та наслідків окупації України військами Німеччини. Після виконання завдання модератор кожної групи доповідає про готовність групи підняттям руки. Найбільшу кількість балів (5) отримає та група, яка правильно та найшвидше виконає завдання.

Вправа 4. “Незабутній герой” (10 хв.)

Роздавальні матеріали: аркуші, ручки.

Зміст вправи. Вправа спрямована на формування умінь щодо письмового оформлення повідомлення на історичну тематику. Формуються такі якості, як оригінальність, уважність, вміння працювати в команді. Для виконання вправи учні об'єднуються в групи по 5 осіб. Кожна група отримує завдання, після виконання якого модератор доповідає про його результати.

Пояснення. Під час виконання вправи нам необхідно буде написати повідомлення в газету. Для її виконання ми об'єднаємося в групи по 5 осіб. Вам необхідно визначитись з тим, хто буде виконувати функцію модератора (об'єднуються в малі групи за допомогою жеребкування та обирають модератора). Отже, кожен модератор отримає завдання, сутність якого полягає у написанні повідомлення в газету: «Якому герою Другої світової війни ви хотіли б встановити пам'ятник у своєму населеному пункті?».

Після виконання завдання модератор кожної групи доповідає про готовність групи підняттям руки. Найбільшу кількість балів (5) отримає та група, яка найшвидше

виконає завдання та максимально аргументує свою думку.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА.

3.1. Закінчення тренінгу.

Вправа 5. “Мої очікування” (завершення) (5 хв.)

Роздавальні матеріали: стікери, на яких учасники визначили їх очікування на початку тренінгу

Зміст вправи. Вправа розрахована на визначення ступеня збігу очікувань учасників тренінгу, які вони написали на стікерах на початку заняття з результатами тренінгу. Виконується індивідуально.

Підведення підсумків тренінгу, оголошення кожним учасником своїх результатів (порівняння очікувань з результатами), визначення рівня досягнення поставлених на початку заняття завдань (цілей).

Список використаних джерел:

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В.Ю.Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – К.: Університет менеджменту освіти АПН України. – 2010. – №1(15).
2. Крамаренко С.Г., Кротенко В.М. Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості (методика дослідження креативності) / С.Г.Крамаренко, В.М.Кротенко. – Д., 2010.
3. Софій Н. Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання / Н.Софій. – К.: Проект «Рівний доступ до якісної освіти», 2007.
4. Савченко В.А. Тренінг – інтерактивний метод навчання / В.А.Савченко. – Д., 2010.

НАТАЛІЯ КОВАЛЕНКО,
викладач ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»

З досвіду роботи

Засвоєння освітніх технологій на уроках виробничого навчання учнями з особливими потребами з професії «Озеленувач»

Видагний педагог Василь Сухомлинський сказав: «Що від педагога залежить, чим стане серце дитини – ніжною квіткою чи засушеною корою». Саме від майстра виробничого навчання сьогодення вимагає підготовки ініціативних, конкурентоздатних фахівців, які б володіли сукупністю особистісних та ділових рис працівника, що виявляються у процесі праці й охоплюють професійну компетентність, загальне світобачення, рівень інтелектуального й культурного розвитку, здатність адаптуватися, самостійність та відповідальність, ініціативність та творчість у праці, старанність та сумлінність, дисциплінованість та активність.

«Від педагога залежить, чим стане серце дитини - ніжною квіткою чи засушеною корою. Заповітна мрія кожного мислячого педагога - щоб серце вихованця було чутливим до кожного слова вихователя, щоб дитяча душа відгукнулась, мов ніжна струна, на тонку музику його душі».

В.О.Сухомлинський

Працюючи з учнями ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості», які здобувають професію «Озеленувач» (а це учні з

особливими освітніми потребами), я не тільки навчаю їх, а й проживаю щасливе життя тому, що те зернятко знань, яке я вкладаю своїм учням в долоню пробивається та проростає гарною квіткою – знаннями. До таких учнів потрібен особливий підхід, оскільки деякі з них не вміють навіть читати та писати. Тому найкращий метод навчання для них – це словесний, наочний та практичний.

Як відомо, основною формою реалізації навчально-виробничого процесу є урок. А сучасний урок – це витвір мистецтва, де треба максимально використовувати всі можливості для розвитку особистості здобувача освіти, його активного розумового зростання, глибокого й осмисленого засвоєння

вигляді презентації, яка стає “місточком” для представлення теми уроку.

Наступною частиною уроку є **вступний інструктаж**, під час якого оголошується тема й очікувані результати. Мета: забезпечити розуміння здобувачами освіти змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти на уроці, чого від них чекає педагог. Для того, щоб розпочати спільний процес руху до резуль-

На цьому етапі уроку доречно використовувати словесний та репродуктивний метод, пояснити учням як користуватися технологічними картами.

На етапі **актуалізації опорних знань, умінь, навичок**, метою якої є систематизувати знання та уміння учнів, з’ясувати ступінь їх підготовленості до уроку. Для досягнення цієї мети можна використати тести за вивченою темою та запропонувати їм продемонструвати набуті вміння. Для цього викликаються учні, які показують технологічну послі-

професійних компетентностей, формування його моральних основ. Тому уроки виробничого навчання необхідно проводити з використанням інтерактивних технологій.

З власного досвіду роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами пропоную для ознайомлення урок виробничого навчання на II курсі за темою: «Посів насіння» відповідно до кваліфікаційної характеристики з професії «Озеленювач» 3 розряду, з професійної компетентності: модуль ОЗ-3.1 «Розмноження рослин», ОЗ-3.1.1 «Насіннєве розмноження».

Мотивація є фактором, що формує компетентності здобувачів освіти. Поняття компетентність (лат. competens – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої особи; володіння знаннями, досвідом у певній галузі. Це своєрідна психологічна пауза, яка дає змогу учням усвідомити, що вони розпочнуть вивчати новий матеріал. Мета мотивації: сфокусувати увагу здобувачів освіти на проблеми та викликати інтерес до вивчення теми уроку: «Посів насіння». На цьому етапі необхідно налаштувати здобувачів освіти на ефективний процес пізнання, на власну зацікавленість того, що усвідомити і навіщо це вивчати.

Для досягнення ефективності етапу мотивації на уроках виробничого навчання доречно використовувати пояснювально-ілюстративний метод у

частині інтерактивного уроку, слід подати інформацію у такій послідовності:

- назвати тему уроку;
- звернути увагу здобувачів освіти на те, що вони освоюють початкові прийоми;

– повідомити, що в кінці уроку вони повинні вміти виконувати роботу у правильній технологічній послідовності, а також проявити фантазію для досягнення цілі;

– нагадати здобувачам освіти, що наприкінці уроку будуть перевірятися, оцінюватися і записуватися у відомість оцінювання заплановані результати (див.табл.1).

Відомість оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з професійно-практичної підготовки теми уроку «Посів насіння»

довність підготовки ґрунту для посіву насіння. Застосовуються як словесний, наочний, частково-пошуковий метод та рольова гра.

Наступний етап уроку – це **викладення нового матеріалу**. Мета: дати здобувачам освіти інформацію для того, щоб вони могли виконувати практичні дії.

Демонструється презентація на тему: «Посів насіння», та трудові прийоми з коментарями. Посів насіння слід показати спочатку в робочому темпі, а потім в уповільненому, і знову в робочому, при цьому не відхилятися від технологічної послідовності.

Далі учні працюють з роздатковим матеріалом: навчальними елементами, опорними конспектами, інструкційно-технологічними картами та картами технологічного процесу; їм пояснюються технічні норми, норми виробітку та часу, критерії оцінювання уроку.

Таблиця 1

Відомість оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з професійно-практичної підготовки теми уроку «Посів насіння»

№з/п	П. І. здобувачів освіти	Вступний інструктаж		Поточний інструктаж					Загальна кількість балів
		Актуалізація опорних знань 2 б.	Закріплення нового матеріалу 1 б.	Орг-ція робочого місця 1 б.	Додер правил безпеки праці 1 б.	Техн. послід. викон. робіт 3 б.	Прав. робоч. рухів 1 б.	Якість викон. робіт 3 б.	

На цьому етапі уроку доречно використовувати такі методи навчання, як словесний, наочний, репродуктивний і пояснювально-ілюстративний.

Після викладення нового матеріалу іде його **закріплення**. Мета: визначити рівень засвоєння здобувачами освіти нового матеріалу. Можна використати гру «Кращий за кращого», яка дає змогу учням оцінити власний рівень розуміння та засвоєння навчального матеріалу, планувати чіткі реальні кроки його подальшого опрацювання, а педагогу –

побачити реакцію учнів на новий матеріал та внести необхідні корективи. На цьому етапі застосовуються словесний, наочний та репродуктивний метод.

Для ознайомлення учнів з новими сучасними технологіями слід використовувати реферати, фотоальбоми, відеофільми.

Наступний елемент уроку – **поточний інструктаж**, на якому основною частиною є інтерактивна вправа – це центральна частина заняття. Її метою є засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів уроку. Інтерактивна частина уроку займає близько 60% часу. Послідовність проведення інтерактивної вправи така:

- інструктування, на якому повідомляється здобувачам освіти мета вправ, а саме: навчитися якісно виконувати роботу, та критерії оцінювання;

- розподіл групи на ланки, призна-

чення ланкового та видача завдання кожній ланці; зразок поточного інструктажу (табл.2);

- розподіл часу на виконання завдання, ознайомлення з графіком переміщення ланок.

Під час виконання завдання необхідно намагатись надати учням максимум можливостей для самостійної роботи, слідкувати за правильністю виконання завдання, технологічною послідовністю, додержанням безпечних умов праці, норм часу та проведенням самоконтролю.

Кожному педагогу відомо, що впевнені в собі учні навчаються краще. Власне, це стосується кожного: якщо ви впевненіше почуваетесь, то краще вам усе вдасться, яке б завдання перед

вами не постало. Коли здобувач освіти почуваетесь здібним та впевненим у собі – це додає йому мотивації, допомагає досягти всього, на що він насправді здатний. Таким є одне з головних завдань виробничого навчання: закладати в учнів думку «Я все зможу!», налаштувати їх на успіх та якомога частіше хвалити.

Презентація результатів виконання вправ. Ланкові доповідають про виконання завдань, здають роботи. Учні по черзі підходять до майстра в/н і вирішують проблемну ситуацію, якщо вона виникає. Використовується проблемно-пошуковий, репродуктивний метод, самостійна робота здобувачів освіти.

Підбиття підсумків та оцінювання результатів уроку – це найважливіша частина інтерактивного уроку. Саме тут виясняється, хто із здобувачів освіти засвоїв матеріал уроку, а з ким

Таблиця 2

Графік переміщення ланок

№ модуля. Найменування теми уроку	№ завдання	№ ланки	Чергування завдання			
			1	2	3	4
Модуль ОЗ-3.1 «Розмноження рослин».	I	Ланка №1				
Тема уроку: «Посів насіння»	II III	Ланка №2 Ланка №3				

ще треба допрацьовувати, підбивається підсумок засвоєння знань, умінь і навичок, результати проведення уроку записуються в зведену таблицю.

На цьому етапі потрібно:

- прояснити зміст опрацьованого;
- порівняти реальні результати з очікуваними;
- дати учням провести самоаналіз успіхів та недоліків, проаналізувати помилки, дефекти та причини їх виникнення;
- зробити висновки;
- виявити, що вже відомо та що потрібно засвоїти, чого навчитись у майбутньому.

Ключовою функцією підсумків є повернення до результатів навчання та можливість переконання, що здобувачі

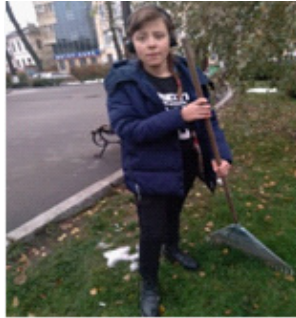
освіти їх досягли. Дуже добре, якщо вони можуть дати відповідь на питання: «Що найскладніше їм було зробити при виконанні даної роботи?», та впевнено сказати собі: «Я успішно засвоїв матеріал і тепер умію виконувати цю роботу». На цьому етапі виставляється підсумкова оцінка з повною аргументацією; використовується пояснювально-ілюстративний, словесний метод.

Далі учням повідомляємо тему наступного уроку та видаємо домашнє завдання з поясненням щодо його виконання. Метою домашнього завдання є підготовка до наступного уроку, приведення в систему знань, одержаних на уроках теоретичного навчання для розв'язання практичних завдань, закріплення та розширення теоретичних та практичних знань.

Інтерактивні технології на уроках виробничого навчання підвищують якість підготовки кваліфікованих робітників, надають учням змогу розвивати пам'ять, логічно мислити, порівнювати та аналізувати безпосередньо в навчальних аудиторіях та майстернях. Використовуючи багатий арсенал виробничих прийомів в освітньому процесі, можна добитись у здобувачів освіти глибоких, творчих і міцних про-

СКП «Харківзеленбуд» ХМР

фесійних знань, які сприяють формуванню нового світогляду, зростанню самостійності у вирішенні життєвих питань. Я пишаюся тим, що мої вихованці-випускники працюють в організаціях м. Харкова за набутою професією «Озеленювач».

*ОЛЕНА ЗАСЯДЬКО,
майстер виробничого навчання ДНЗ «Регіональний
центр професійної освіти інноваційних техноло-
гій будівництва та промисловості»*

З досвіду роботи

Використання інтерактивних технологій навчання на уроках математики

Сучасне життя розвивається бурхливими темпами, тому відбулися вагомі зміни у системі освіти. Викладач, навіть найталановитіший, вже далеко не єдине, а тим більше не головне джерело інформації для своїх учнів. Традиційна технологія навчання є, насамперед, авторитарною педагогікою вимог; навчання дуже слабо пов'язане із життям учня, з його різноманітними запитамі і потребами, відсутні умови для прояву індивідуальних здібностей, творчих проявів особистості; віддається перевага репродуктивній діяльності над пошуковою, що не відповідає

Усталилася думка, що гра й навчання – протилежні речі. Тепер відоме інше. Освітяни й фахівці з педагогіки відкрили, що гра – це навчання. Ключ до успіху: перетворіть гру на навчальний досвід і переконайтеся, що навчання – це здебільшого приємність.

Д.Марцолло

вимогам часу.

Сучасна освіта ставить перед викладачем завдання – створення ефективних умов для саморозвитку учня.

Таким умовам відповідає проведення уроків з використанням інтерактивних технологій навчання.

Інтерактивна модель («інтерактив» прийшло до нас з англійської від слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти) передбачає організацію комфортних та ефективних умов освітньої діяльності, за якої всі учні активно взаємодіють між собою і викладачем, використовуючи моделювання життєвих і професійних ситуацій, рольові ігри та методи, що дають змогу створити ситуації пошуку та успіху, співпереживання, суперечностей, ризи-

ку, сумніву, переконання, задоволення, аналізу та самооцінки своїх дій, спільне розв'язання проблем.

Мета інтерактивного навчання – створення комфортних умов пізнавальної діяльності, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що освітній процес відбувається за умови активної взаємодії всіх учнів. Це взаємонавчання, де й учень, і викладач є рівноправними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, дає змогу педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника освітнього процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

Переваги інтерактивного навчання:

- ✓ розширення пізнавальних можливостей учня;
- ✓ створення високого рівня партнерства між викладачем і учнями;
- ✓ формування високої мотивації, творчості, міцності знань;
- ✓ розвиток комунікативності, активної життєвої позиції;
- ✓ свобода самовираження;
- ✓ діяльнісний підхід;
- ✓ взаємоповага учнів і викладача, демократичність процесу навчання.

Недоліки: на вивчення певної інформації потрібен значний час; необхідні інші критерії оцінювання знань учнів.

Залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів виділимо чотири групи: інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології рішення дискусійних питань.

Аналізуючи літературу, до інтерактивних методів навчання відносять наступні:

- кейс-технології будуються на ана-

лізі змодельованих або реальних ситуацій і пошуку рішення; передбачається пошук одного єдиного правильного вирішення поставленого завдання;

- **баскет-метод** заснований на імітації ситуації, де учень виступає у ролі гіда для проведення екскурсії у математичному музеї; при цьому його завдання – зібрати і донести інформацію про кожен експонат;

- **«Математичне доміно»** проводиться за картками, кожна з яких розділена ризкою на дві частини – на одній записано завдання, на іншій – відповідь;

- **кросворди і криптограми**, які можна використовувати для знайомства з новим терміном (правильно знайшовши всі слова по вертикалі, можна прочитати слово по горизонталі і навпаки); можна запропонувати учням домашнє завдання – самостійно скласти криптограму;

- **«Математичний баскетбол»** складається з набору різнорівневих завдань з певної теми уроку математики, за вирішення яких можна отримати бали;

- **«Так» – «Ні»**, коли пропонується оцінити висловлювання (питання читається один раз, перепитувати не можна, за час читання речення необхідно записати відповідь «так» або «ні»); головна мета методу – долучити навіть пасивних до навчання;

- **«Незакінчене речення»** – метод отримання зворотного зв'язку, при якому пропонується закінчити запропоновані фрази;

- **«Особистість у математиці»**, коли навчаються самостійно, шукають інформацію про відомих особистостей у математиці;

- **«Мудрі сови»** – метод роботи з текстом, де учням пропонується самостійно опрацювати текст підручника, потім вони отримують робочий лист з конкретними питаннями та завданнями з метою перевірки розуміння інформації;

- **«Математичний банкір»** – вправа, яку можна використовувати при відпрацюванні навичок розв'язання завдань з певної теми (дає можливість учням працювати у власному темпі і обирати рівень складності завдань);

- **«Мозковий штурм»** – потік питань і відповідей, або пропозицій та ідей за заданою темою, при якому аналіз правильності/неправильності проводиться після проведення штурму;

- **кластери, порівняльні діаграми, назли** – пошук ключових слів і проблем

з певної міні-теми;

- **круглий стіл** (дискусія, дебата) – груповий метод, що передбачає колективне обговорення проблеми, пропозицій, ідей, думок і спільний пошук рішення;

- **ділові ігри** (рольові, імітаційні) – досить популярний метод; під час гри учні виконують ролі учасників тієї чи іншої ситуації, приміряючи на себе різні професії/ролі;

- **«Акваріум»** – один із різновидів ділової гри, що нагадує реаліті-шоу (задану ситуацію обіграють 2-3 учасники, решта спостерігають та аналізують не тільки дії учасників, але і запропоновані ними варіанти, ідей);

- **метод проєктів** – самостійна робота учнями проєкту за темою та його захист;

- **BarCamp, або АнтиКонференція** (метод запропонував веб-майстер Тім О'Рейлі; суть його – кожен стає не тільки учасником, але й організатором конференції); усі учасники виступають з новими ідеями, презентаціями, пропозиціями із заданої теми; відбувається пошук найцікавіших ідей та їх загальне обговорення;

- **дидактичні ігри** жорстко регламентуються і не припускають вироблення логічного ланцюжка для вирішення проблеми (робота в групах, парах; ротацийні (змінювані) трійки; аналіз конкретних проблемних (або інших) ситуацій; гра «Два-чотири-всі разом»; карусель; навчаючи – вчуся; рішення проблем; обговорення проблеми в загальному колі; дерево рішень; вправа «Займи позицію», «Зміни позицію»; «Ажурна пилка»).

Урок із застосуванням інтерактивних технологій, як будь-який інший, повинен починатися з мотивації. Мотивація – головна сила, що рухає дидактичний процес. Мета цього етапу – сфокусувати увагу учнів на проблемі та викликати інтерес до обговорюваної теми. Учні мають бути налаштовані на ефективний процес пізнання, мати в ньому власну зацікавленість, усвідомлювати наступні думки і дії. Без виникнення цих мотивів навчання не може бути ефективним.

Як викликати зацікавленість до уроку, до конкретної теми? Надійним засобом є пізнавальний інтерес, який можна сформувати за допомогою певних методичних прийомів. Це може бути й коротка розповідь, і бесіда, і нескладна інтерактивна технологія («Дивуй», «Фантастична добавка»,

«Відстрочена загадка», «Картинна галерея», «Репортер» тощо).

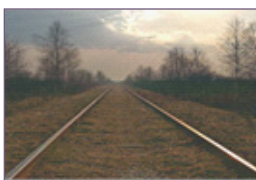
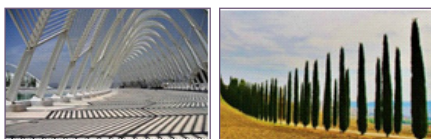
Прийом «Відстрочена загадка»

На початку уроку викладач дає загадку, відгадку на яку можна дізнатися на уроці під час роботи над новим матеріалом. Наприклад, при вивченні теми «Кути у просторі», розглядається наступна загадка:

«Вісь Землі нахилена до площини орбіти під кутом $66^{\circ}34'$. Як це явище впливає на наше життя? Подумай, що буде, якщо вісь буде перпендикулярна до площини орбіти?»

Прийом «Картинна галерея»

Викладач вивішує 3-4 картини (фотографії), які містять ознаки основного поняття або явища. Учням необхідно виділити одну ознаку, що їх об'єднує. Викладач записує на дошці або висвітлює на екрані запропоновані відповіді, група їх обговорює.

ності, особливо на уроках із використанням інтерактивних технологій, вони можуть сприйняти освітній процес як ігрову форму діяльності, не пов'язану з навчальним предметом.

Формулювання результатів інтерактивного навчання учнів має відповідати такій вимозі: висвітлювати результати діяльності на уроці учнів. Вони можуть бути сформульованими у вигляді гри: «Станція ДЧЦМЗ» – зосередження на запитанні «Для Чого Це Мені Знадобиться?». Таким чином, формулювання результатів навчання під час проектування уроку є обов'язковою процедурою. Правильно сформульовані, а потім досягнуті результати, становлять 90% успіху. Цей елемент уроку має займати не більше 5% часу заняття. Наприклад, при вивченні теми «Об'єми та площі поверхонь геометричних тіл» можна використати завдання, пов'язані з майбутньою професією учнів – «Кухар. Кухар-кондитер».

- Млинці, вартістю 200 євро подають туристам в кафе на Трафальгарській площі. До їхнього складу входять:
 - Натуральна ваніль, свіжа полуниця, шампанське. Зверху млинці покриті золотом.
 - Скільки потрібно золота, якщо ним покрили 2 млинця товщиною 0,1 см? Діаметр млинців 20 см. А на 1 см³ витратили 0,026 гр золота.

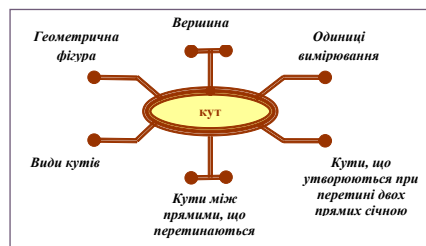
Торт, який має циліндричну форму, розрізали навпіл паралельно основі. Знайти площу поверхні, яку треба змастити кремом, якщо діаметр основи складає 30 см, а висота 16 см.

Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, психологічно готує учнів до її сприйняття, налаштовує їх на розв'язання певних проблем. Як правило, матеріал, що пропонується для обговорення учням під час мотивації, наприкінці підсумовується, стає «місцем» для представлення теми уроку. Цей елемент уроку має займати не більше 5% часу заняття.

Наступний етап уроку – оголошення, представлення теми й очікуваних навчальних результатів. Мета – забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти на уроці, чого від них чекає викладач, бо без чіткого та конкретного визначення й усвідомлення учнями результатів їхньої пізнавальної діяль-

Мета наступного етапу уроку, а саме: надання необхідної інформації (вивчення нового матеріалу) – дати учням достатньо інформації для того, щоб на її основі вони могли виконати завдання за мінімально короткий час. Це може бути міні-лекція, читання тексту підручника, ознайомлення з роздатковим матеріалом, опанування інформації за допомогою технічних засобів навчання або інших видів наочності, застосування ІТ. Ефективним засобом є складання пізнавальної моделі теми, асоціативних схем. Для роботи над поняттями можна використовувати невеликі структурно-логічні схеми – «павучки». При вивченні теми «Кути між прямими у просторі» корисно запропонувати учням таку схему:

«Пригадай, що таке кут та його властивості. Підкресліть питання, відповіді на які ви знаєте, зеленим кольором. А ті, що не знаєте – червоним.»

Ця частина уроку займає близько 10-15% часу.

Інтерактивна вправа – центральна частина уроку має займати близько 50-60% часу. Обов'язковими є така послідовність і регламент проведення інтерактивної вправи:

- інструктування – викладач розповідає про мету вправи, правила виконання, послідовність дій і кількість часу, що відводиться на виконання завдань, запитує, чи все зрозуміло учасникам (2-3 хв.);
- об'єднання в групі та (або) розподіл ролей (1-2 хв.);
- виконання завдання, при якому викладач виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи та навчання у співпраці один з одним (5-15 хв.);
- презентація результатів виконання вправи (3-5 хв.);
- рефлексія результатів учнями: усвідомлення отриманих результатів, що досягається шляхом їх спеціального колективного обговорення або із застосуванням інших прийомів (5-15 хв.).

Приклад гри «Ажурна пилка» під час вивчення нового матеріалу Інформація для учнів «домашніх» груп

I. Якщо дано $y=f(x)$ і $y=g(x)$.
Щоб знайти межі інтегрування, треба $f(x)=g(x)$, тобто розв'язати рівняння $x^2+2x-8=0$.
Звідки, $x_1=...=a$ і $x_2=...=b$

II. Вершина параболы А ($x_в$; $y_в$)

$$x_в = \frac{-b}{2a}, y_в = \frac{-b^2+4ac}{4a}$$

«Рейтингова таблиця»

Який інтеграл має найбільше значення? Результати запишіть у рейтингову таблицю (починаючи з більшої відповіді).

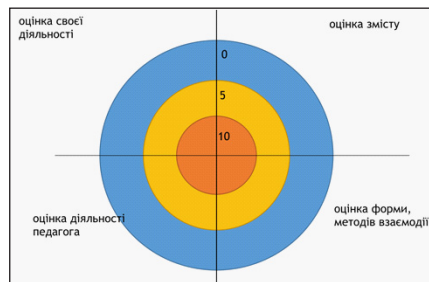
місце	інтеграл	відповідь
1		
2		
...		

- а) $\int_1^2 x\sqrt{x}dx$, б) $\int_1^8 x^{\frac{3}{4}}\sqrt{x}dx$,
 в) $\int_0^\pi (x^2 + 2\sin x)dx$, г) $\int_0^\pi (x^3 - \sqrt{3} \cos x)dx$,
 д) $\int_{-2}^2 \frac{dx}{\sqrt{2x+5}}$, е) $\int_0^{3\pi} \frac{dx}{\cos^2 \frac{x}{9}}$.

Рефлексія є природним, невід’ємним компонентом інтерактивного навчання на уроці, який дає змогу учням і викладачу усвідомити, чого вони навчились, пригадати деталі свого досвіду й отримати реальні життєві уявлення про те, що вони думали і що відчували, коли вперше зіткнулись із тією чи іншою навчальною технологією. На цьому етапі корисно використати технологію «Мікрофон», «Продовжити речення...», «Рюкзак» тощо. Також можна використати готові онлайн-тести освітньої платформи «На урок» (<https://naurok.com.ua/>), або розроблені самостійно.

Приклади рефлексії

«Рефлексивна мішень». Мішень потрібно розділити на кілька частин, залежно від чинників, які вас цікавлять. Чим ближче до цілі – тим вищий бал. Кожен учень може зробити чотири постріли – у кожен сектор по одному. Якщо йому не сподобалося, то він обирає 0, якщо дуже сподобалося – 10; чим більше задоволення від уроку, то бал буде ближче до середини.

Вправа «Незакінчене речення».

- > Цей урок сприяв розвитку рис характеру(самостійності, спостережливості, відповідальності).
- > Моя робота на уроці була(активною, більш пасивною,

ніж активною).

> Мої можливості засвоєння нового на уроці(вичерпані/ невичерпані).

> На уроці мені сподобалось(працювати в групах, вправа....).

> Рівень моїх знань у результаті(виріс/не виріс).

Згадаємо поради Конфуція (2500 років тому):

- Поєднувати нові ідеї зі старими перевіреними концепціями.
- Вчитися тільки через діяльність.
- Використовувати навколишній світ як приміщення для навчальних занять.
- Використовувати в навчанні музику та поезію.
- Поєднувати фізичну працю з розумовою діяльністю.
- Не обмежуватись тільки навчальними фактами.
- Пристосуватися до індивідуальних потреб учнів із різними стилями навчання.
- Формувати моральні цінності.
- Створювати всім рівні можливості.

Технологія спільного обговорення «Мікрофон» створює умови для вільного висловлення власної думки кожного учасника освітнього процесу.

Дуже важливим на інтерактивному уроці є оцінювання діяльності учнів. Варто зауважити, що інтерактивні технології здебільшого сприймаються як гра, а не як серйозне навчання. Тому важливо оцінити результати роботи учнів, їх внесок у спільну працю.

Оцінювання учасників гри:

- визначити результати діяльності експертних груп на уроці;
- оцінити досягнення окремих учнів;
- стимулювати учнів до подальшого навчання;
- визначити рівень здібностей учнів;
- з’ясувати, чи є необхідність у додатковому навчанні;
- виставити оцінки (бали).

Необхідно враховувати активність учнів, рівень спілкування, готовність до співпраці, прийняття рішень, дотримання правил спілкування тощо.

Основною умовою підвищення якості освіти є запровадження в навчання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та їх ефективне використання. Так, наприклад, на сайті EdEra є платформа, де можна проходити

IV. Формула Ньютона – Лейбніца

$$S_{\text{фігури}} = \int_a^b f(x)dx,$$

де a і b – межі інтегрування,
 $f(x) = x^2 + 2x - 8$

III. Якщо графік функції перетинає вісь Oy , то $x=0$. Графіком функції $y=ax^2+bx+c$ є парабола. Якщо $a>0$, то гілки параболи направлені вгору.

Інформація для учнів «експертних» груп

Завдання. Обчислити площу фігури, обмеженої лініями: $y=x^2+2x-8$ і віссю Ox .

(Дане завдання має 4 складові (підпроблеми), кожна із яких є наслідком попередньої).

1 група. Знайти точки перетину параболи з віссю Ox та межі інтегрування.

2 група. Знайти вершину параболи – точку $A(x_v; y_v)$.

3 група. Знайти точки перетину параболи з віссю Oy та побудувати графік даної функції.

4 група. Обчислити площу фігури за формулою Ньютона – Лейбніца.

Перевірка знань учнів повинна давати інформацію не тільки про правильність чи неправильність кінцевого результату виконаної діяльності, але і про неї саму: чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння інформації. Так, наприклад, засвоєнню навчального матеріалу сприяє проведення вправ, наведених нижче.

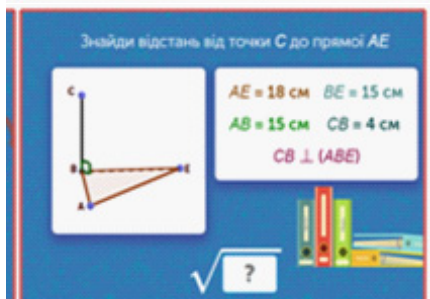
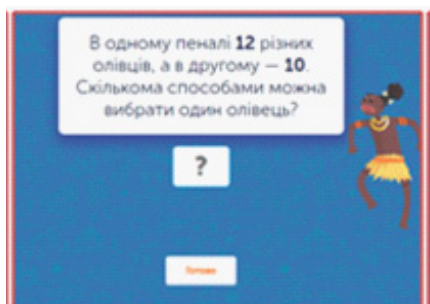
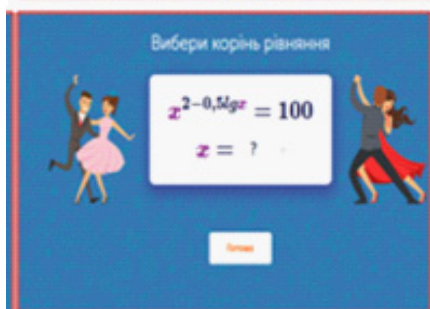
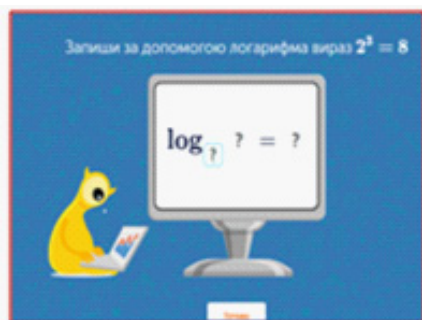
«Продовжити ланцюжок»

- $x \rightarrow \frac{x^2}{2} \rightarrow \frac{1}{6} x^3 \rightarrow \dots$
- $5 \rightarrow 5x \rightarrow \frac{5x^2}{6} \rightarrow \dots$
- $\cos x \rightarrow \sin x \rightarrow -\cos x \rightarrow \dots$
- $\sqrt{x} \rightarrow \frac{3}{2} x\sqrt{x} \rightarrow \frac{3}{5} x^2\sqrt{x} \rightarrow \dots$
- $(2x - 3)^5 \rightarrow \frac{1}{12} (2x - 3)^6 \rightarrow \frac{1}{144} (2x - 3)^7 \rightarrow \dots$

тести, скористатись підказками та побачити авторське рішення завдань. Курс створено цікаво та оригінально, адже розробники хотіли не лише допомогти учням з іспитами, але й зацікавити їх наукою. На сайті можна дізнатися, як прогресія пов'язана з розмноженням хом'ячків і засвоїти теорію ймовірності завдяки «грі престолів».

На онлайн-платформі Prometheus є курс для підготовки з математики. Усі матеріали можна завантажувати та користуватись ними без доступу до Інтернету.

Платформа iLearn дає можливість учню створити гейміфікованого героя, грати та навчатися одночасно.

Одним із перспективних напрямків інформатизації математичної освіти є використання в освітньому процесі систем комп'ютерної математики, зо-

крема, систем динамічної математики та програм для роботи з функціями та їх графіками.

Найбільш поширені комп'ютерні середовища, які підтримують вивчення математики:

- <http://www.cabri.com> – Cabri 3D (чернетка для інформатики);
- <http://www.dynamicgeometry.com> – Geometer's Sketchpad (блокнот геометра);
- <http://www.geogebra.org> – GeoGebra;
- <http://www.geogebra.org> – GeoGebra 5.0;
- <http://www.cinderella.de> – Cinderella;
- <http://geonext.uni-bayreuth.de> – GeoNext;
- <http://www.int-edu.ru> – Живая Геометрия;
- <http://www.int-edu.ru> – Живая Математика;
- <http://obr.lc.ru/mathkit> – Математический конструктор;
- http://dg.osenkov.com/index_ru.html – DG (Динамічна геометрія);
- <http://math.exeter.edu/rparris/winggeom.html> – Wingeom;
- <http://www.geocentral.net/geometria/ru> – Geometria;
- <http://www.raumgeometrie.de/drupal> – Archimedes Geo3D.

Сучасному освітньому процесу притаманні переважання вербальних методів навчання, недооцінка значення спілкування учнів для розв'язання провідних задач і завдань на уроках математики, відсутність цікавих для учнів форм та методів організації навчальної діяльності тощо.

Тому нагальною потребою сучасної системи освіти при викладанні математики є впровадження нових форм та методів навчання, що забезпечують розвиток особистості кожного учня.

Інтерактивні технології навчання на уроках математики сприяють:

- ефективному розвитку в кожній особі математичних здібностей, логічного мислення, системи загальнолюдських цінностей та загальноприйнятих норм поведінки як на уроках математики, так і в житті;
- розвитку здатності цінувати знання та вміння користуватися ними;
- усвідомленню особистої відпо-

відальності та вмінню об'єднуватися з іншими учнями з метою розв'язання спільної проблеми,

- розвитку поваги до цінностей іншої людини,
- вихованню толерантності, співчуття, доброзичливості та піклування, почуття солідарності й рівності,
- формуванню вміння мати вільну незалежну позицію, що ґрунтується на власних судженнях та аналізі дійсності.

В умовах інтерактивного навчання на уроках математики забезпечуються формування в його учасників передусім таких інтелектуальних умінь, як аналіз, порівняння, виділення головного, а також критичне мислення та здатність приймати відповідальні рішення. Велика кількість різноманітних і доступних учням видів робіт, включених у зміст знань, де застосовуються інтерактивні технології, розвиває увагу, спостережливість, розширює світогляд, знайомить з важливими елементами професійної діяльності, впливає на формування стійких пізнавальних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Кучерова Г.М., Ягоднікова В.В. Інтерактивні вправи та ігри / Г.М.Кучерова, В.В.Ягоднікова. – Харків: Вид. група «Основа», 2012.
2. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н.П.Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2012.
3. Панченков А. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: метод. посіб. / А.Панченков, О.Пометун, Т.Ремах. – А.П.Н., 2003.
4. Пометун О., Пирожено Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. Посібник / О.Пометун, Л.Пирожено. – К.: Вид. А.С.К., 2004.
5. Терещенко В.А. Аналіз рівнів психологічної готовності майбутніх учителів до інтерактивної взаємодії з учнями / В.А.Терещенко. – К.: Геопринт, 2007.

*ВАСИЛЬ ШЕПЕЛЕНКО,
викладач ДНЗ «Регіональний
механіко-технологічний
центр професійної
освіти Харківської області»*

Вплив фізичного виховання на формування в учнів ЗП(ПТ)О навичок здорового способу життя

Дударик Роман Олександрович, викладач предмета «Фізична культура», після закінчення факультету фізичного виховання Харківського педагогічного інституту ім. Г.С.Сковороди, уже 26 років працює в Краснокутському професійному аграрному ліцеї. Має кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії». Протягом останніх років викладач працює над реалізацією проблеми: «Формування навичок здорового способу життя на уроках фізичної культури». Робота Романа Олександровича спрямована на те, щоб допомогти учням усвідомити, що здоров'я – це прекрасний дарунок, першооснова щастя людини, тому його треба берегти й зміцнювати. При цьому в педагогічній діяльності викладач враховує усі складові здоров'я: фізичну, психологічну й соціальну, що дає можливість створення повної картини здоров'я того чи іншого індивідуума.

Особливого значення викладач надає проведенню уроків за сучасними методиками, старанно готується до кожного з них: активно використовує новітні технології, спрямовані на створення умов для підтримки й укріплення фізичного та психічного самопочуття учнів, володіє основами інформаційно-комунікаційних технологій, різними сучасними формами і методами навчання, навичками конструктивного спілкування, самореалізації та адекватного психолого-педагогічного впливу. Значну увагу приділяє засвоєнню

«Здоров'я – не все, але без здоров'я – нічого».

Сократ

учнями нових знань, умінню спостерігати, збирати й аналізувати показники власного здоров'я та рівня фізичного навантаження на уроці.

Визначальним у роботі викладача є індивідуально-диференційований підхід, який застосовується як компонент особистісно-орієнтованого процесу фізичного виховання учнів. Для визначення індивідуального рівня підготовленості учнів Роман Олександрович використовує різні методи діагностики: спостереження, бесіду, аналіз даних, анкетування, педагогічне тестування, моніторинг, моделювання ситуації рухової активності. На заняттях з фізичної культури панує атмосфера партнерства, в основі якої лежить доброзичливість, позитивне ставлення, діалог, взаємодія, співпраця з учнями.

Виховання здорового покоління з гармонійним розвитком фізичних і духовних якостей – одне із основних завдань сучасного суспільства. Проблема збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління важлива не тільки тому, що рівень фізичного розвитку, фізичної підготовленості і здоров'я учнівської молоді набули критичного характеру, а й ще тому, що політичні,

соціальні та економічні процеси, які відбуваються в нашій країні останнім часом, поставили перед суспільством нові освітні вимоги до навчання і виховання особистості, зміцнення її здоров'я та фізичного потенціалу.

Учнівська молодь ЗП(ПТ)О, особливо на початковому етапі навчання, є найбільш вразливою частиною, оскільки закінчилося звичне, комфортне життя і розпочався новий етап зі своїми труднощами та проблемами в соціальному та міжособистісному спілкуванні.

Сучасна молодь – це основний трудовий резерв нашої країни, це майбутні батьки, і їх здоров'я та благополуччя є запорукою здоров'я та благополуччя усієї нації.

Згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я «здоров'я – це стан фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб та фізичних дефектів». Здоров'я – це перша й найважливіша потреба людини, яка визначає її здатність до праці та забезпечує гармонійний розвиток особистості. Здоровий спосіб життя – це раціонально організований, активний, трудовий, загартовуючий та в той же час захищаючий від впливу навколишнього середовища спосіб життя, який дозволяє до глибокої старості зберігати моральне, психічне й фізичне здоров'я. Тому одним із завдань роботи педагогічного колективу Краснокутського професійного аграрного ліцею є збереження та

зміцнення здоров'я учнів, формування в них відповідального ставлення до власного здоров'я та позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у викладачів, учнів та їхніх батьків.

Формування в учнівській молоді мотивації до здорового способу життя потребує системної комплексної роботи, спрямованої на діагностику, корекцію функціонального психофізіологічного та духовно-морального стану людини. Сформовані знання, уміння й навички забезпечать необхідний рівень працездатності, моралі та духовності кожної особистості дадуть змогу зберегти, зміцнити здоров'я та сприяти свідомому ставленню до власного здоров'я. У зв'язку з цим, вирішення поставлених завдань у ліцеї здійснюється за трьома напрямками:

- створення здоров'язберігаючого середовища у закладі;
- формування здорового способу життя через зміст освіти;
- подальший розвиток фізичної культури і спортивно-масової роботи.

Процес створення здоров'язберігаючого середовища в ліцеї полягає в:

- ✓ забезпеченні організаційно-гігієнічних умов здійснення освітнього процесу (раціональне планування навчального навантаження; поєднання рухової активності з розумовою діяльністю);
- ✓ підборі і навчанні педагогічних працівників здоров'язберігаючим технологіям, реалізації їх принципів на практиці;
- ✓ моніторингу стану фізичного здоров'я учнів.

Принцип оздоровчої спрямованості фізичної культури полягає в організації фізичного виховання, зокрема, занять фізичними вправами, таким чином, щоб вони сприяли профілактиці захворювань учнів, зміцненню їх здоров'я. У ході фізичного виховання слід забезпечувати таке поєднання роз'яснювальної, виховної роботи і різних форм практичних занять фізичними вправами, при якому фізична культура стає усвідомленим обов'язковим компонентом режиму дня для учня.

Згідно з Положенням про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України у ліцеї організаційна діяльність з фізичного виховання спрямована на вдосконалення фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової роботи, зміцнення здоров'я, формування

навичок здорового способу життя, професійної діяльності та складається з:

- обов'язкового компоненту (урок або заняття, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня);
- позаурочного компоненту (заняття у гуртках спортивного спрямування, самостійні заняття спортом, участь у фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходах.

Основними напрямками здоров'язберігаючої діяльності на уроці фізичної культури є:

- ✓ внесення змін у підходи до викладання предмета «Фізична культура», тобто переорієнтація на особистісно-орієнтований підхід до навчання;
- ✓ поглиблення та доповнення змісту предмета за рахунок введення теоретичних питань про зміцнення здоров'я та методів оздоровлення, в тому числі елементів нетрадиційних видів;
- ✓ упровадження технології формування навичок фізичного самовдосконалення учнів;
- ✓ розробка методів спостереження за фізичним розвитком, які б враховували розвиток м'язової, серцево-судинної та дихальної систем.

На уроці фізичної культури переплітаються триєдини цілі освіти: освітні, розвивальні та виховні. Особливу увагу необхідно приділяти:

- формуванню ціннісного ставлення до здоров'я;
- вихованню свідомої потреби у збільшенні фізкультурно-оздоровчої активності,
- формуванню свідомої індивідуальної установки в учнів на необхід-

ність розвивати свої фізичні якості.

Основними завданнями педагога є:

- допомогти у формуванні особистості учня, відпрацюванні ним стратегій на життєві перспективи;
- навчити раціонального режиму навчання, праці, відпочинку, рухового режиму, виконання правил особистої гігієни;
- ознайомити з різними видами спорту та оздоровлення організму;
- формувати комунікативні навички та вміння співпрацювати.

Відповідно до обраних напрямків та завдань при підготовці до уроку обов'язково слід враховувати наступні принципи:

1) чіткий розподіл (диференціація) учнів за певними ознаками (стан здоров'я, фізичний розвиток, рухова підготовленість) на групи та виділення індивідуальних особливостей кожного учня;

2) визначення для кожної групи та для окремих учнів найбільш ефективних засобів фізичної підготовки;

3) дозування фізичного навантаження з урахуванням рівня підготовки учня;

4) використання доцільних форм та методів навчання.

В освітній процес широко впроваджують здоров'язберігаючі технології, які передбачають: зміну видів діяльності, чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності; групової й парної форм роботи, що сприяють підвищенню рухової активності, вчать умінню поважати думки інших, висловлювати власні думки, дотримуватися

правил спілкування; проведення ігрових ситуацій, нестандартних, інтегрованих уроків. Деякі прийоми доречно застосовувати на уроках, а саме:

- «Стратегія захоочення»;
- дискусія;
- «Мікрофон» (швидке висказування, швидке опитування);
- стимуляційні ігри, близькі до рольових;
- «Мозковий штурм»;
- робота в малих групах, у парах тощо.

Крім занять з фізичної культури, в ліцеї діє система фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової робо-

ти, яка передбачає:

- а) глибоке засвоєння учнями програмного матеріалу, що вивчається на уроках фізкультури;
- б) виконання відстаючими учнями нормативних вимог програми з фізкультури та з державних тестів;
- в) організація систематичних занять з різних видів спорту, за інтересами учнів;
- г) проведення масових спортивних змагань з різних видів спорту, туризму.

Усі форми фізкультурно-оздоровчих і спортивних занять, які проводяться в процесі навчальної і позаліцеїної роботи, повинні відповідати головній вимозі

– сприяти залученню кожного учня до щоденних самостійних занять фізкультурою і спортом з метою пропаганди здорового способу життя та з метою широкого використання засобів фізичної культури та спорту з підготовки молодого покоління до праці та захисту Батьківщини, подальшого розвитку спорту та запобігання антисоціальних проявів серед учнівської молоді.

РОМАН ДУДАРИК,
викладач

Краснокутського професійного аграрного ліцею

З досвіду роботи

Реалізація принципу наочності під час вивчення навчальних предметів з підготовки кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О

Успішне формування професійних компетентностей у здобувачів освіти значною мірою залежить від педагогічної майстерності викладачів, які надають їм фундаментальні знання з обраної професії. Проведення ефективного, змістовного, інформативного уроку професійно-теоретичної підготовки залежить від багатьох факторів: професіоналізму педагога, його здатності зрозуміло розкрити навчальний матеріал для здобувача освіти, використання правильно обраних форм, методів, засобів навчання, грамотного розподілу навчального часу, реалізації різних принципів навчання тощо.

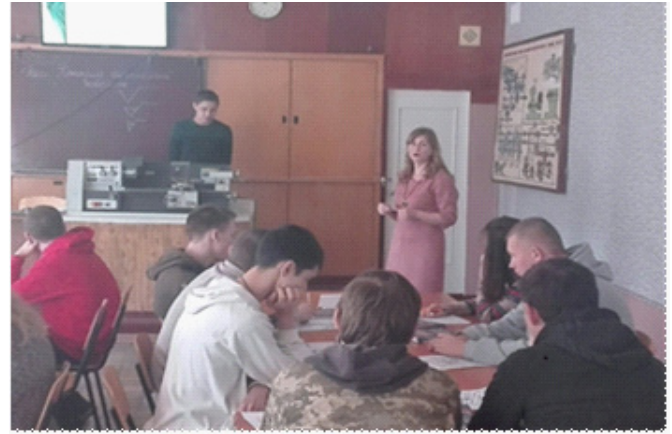
Принцип наочності один з найвідоміших результативних принципів навчання. Для розробки уроку з предметів професійно-теоретичної підготовки велике значення має застосування наочних засобів навчання таких, як: стенди, плакати, моделі, макети, зразки, різальний та вимірювальний інструмент, картки-завдання, інструкційні картки, довідники, наочні посібники, опорні конспекти, ментальні карти тощо.

Дидактичними вимогами для реалізації принципу наочності є:

- вибір наочних засобів навчання відповідно до мети уроку;
- вплив на процеси сприйняття

і запам'ятовування навчального матеріалу;

- логічне структурування наочних матеріалів;
- звернення уваги на основні поняття та суттєві аспекти навчального матеріалу;
- створення умов для активності і самостійності здобувачів освіти;
- спостереження та встановлення логічного зв'язку між темами, предметами, явищами;
- вплив на кількість використовуваних наочних засобів навчання (використання великої кількості наочних засобів призводить до розсіювання

уваги здобувачів освіти);

– використання цифрових технологій і сучасної техніки для створення наочних засобів навчання.

Так, на уроках з предмета «Допуски та технічні вимірювання» для візуалізації навчального матеріалу та кращого запам'ятовування навчального матеріалу доречно використовувати MindMap (ментальні карти або інтелект-карти), які є зручною, ефективною альтернативою запису конспекту під час уроку і допомагають:

- фіксувати великі обсяги інформації;
- запам'ятовувати інформацію (візуалізація покращує сприйняття);
- групувати та доповнювати, систематизувати інформацію;
- аналізувати інформацію (схематичне зображення інформації допомагає знайти всі взаємозв'язки між деталями);
- узагальнити інформацію (бачити картину в цілому і її дрібні деталі).

Крім того, застосування ментальних карт допомагає: сконцентрувати увагу, спростити конспектування інформаційних матеріалів, розвивати творче мислення й інтелектуальні здібності здобувачів освіти. Ефективними ментальні карти є для проведення практичних занять, «мозкового штурму», виконання проєктної роботи різної складності, створення презентацій, підготовки до олімпіади тощо.

Під час роботи з ментальними картами потрібно дотримуватись наступних правил:

1. У центрі аркуша розміщується центральний образ (малюнок, слово), що символізує основну ідею.
2. Від центрального образу відходять гілки I рівня, що розкривають центральну ідею.
3. Від гілок I рівня (за необхідності) відходять гілки II рівня, що розкривають ідеї, написані на гілках I рівня.

4. Скрізь, де це можливо, додаються символи та графіка, що асоціюється з ключовим поняттям/словом.

5. За потребою додаються стрілки, що з'єднують різні поняття на гілках різних рівнів.

6. Для більшого розуміння гілки можуть нумеруватися.

7. Для створення ментальної карти обов'язково використовують декілька кольорів (не менше трьох), оскільки колір – це потужний інструмент сприйняття, виділення і структуризації інформації. Наприклад, можна намалювати центральний образ і гілки, які виходять з нього, одним кольором, гілки, які відносяться до іншого рівня – другим кольором, а надпис над лініями – третім. Для малювання гілок бажано використовувати теплі відтінки кольорів, а для надписів – ахроматичні (чорний і сірий).

Створювати ментальну карту здобувачі освіти можуть самостійно або з допомогою викладача, використовуючи звичайний аркуш паперу і кольорові олівці, дошку і кольорову крейду або цифрові технології. Ментальні карти на комп'ютері можна створити як онлайн (у мережі Internet), так і офлайн, за допомогою попередньо встановленої програми. Доступними і зручними для створення інтелект-карт із онлайн-ресурсів є:

1. Coggle (<https://coggle.it/>) – це Інтернет-інструмент для створення та обміну думками і блок-схемами. Переваги сервісу:

- не потребує встановлення спеціальної програми на комп'ютері, працює в мережі Internet у браузері;
- дозволяє додавати зображення на діаграму з робочого столу, без встановлення ліміту;
- дає можливість групі здобувачів освіти спільно і одночасно працювати над створенням ментальної карти;
- зберігає в історії всі зміни і

дозволяє повернутися до будь-якої попередньої із версій створеної інтелект-карти;

– має простий, зручний і зрозумілий інтерфейс, що дозволяє доволі легко розробляти інтелект-карти, крім того, інтерфейс має підказки;

– ментальні карти, створені в Coggle, можуть експортуватися в форматі PNG або PDF.

Недоліком цього інструменту є те, що в ньому можна працювати лише онлайн.

2. XMind (<https://www.xmind.net/>) – повнофункціональний інструмент для створення інтелектуальних карт та мозкового штурму, призначений для генерування ідей, натхнення для творчості, забезпечує ефективність як у роботі, так і в житті. XMind працює на платформах Windows/Mac/Linux. Є безкоштовна версія, яка має обмежений функціонал, і платна – з більшими функціональними можливостями.

Програма дозволяє не тільки візуально організувати зв'язки між темами, але робить можливим провести порівняльний поглиблений аналіз, відстежити етапи та графіки у логічному порядку, під час створення ментальної карти використовувати діаграми логіки, діаграми організації, часову шкалу, «риб'ячу кістку», матриці тощо.

3. BubblUs (<https://bubbl.us/>) – це веб-додаток для складання інтелект карт у режимі онлайн, який має легкий і доступний інтерфейс. Його можна застосовувати на мобільному пристрої і на персональному комп'ютері. Веб-додаток дозволяє скласти прості ментальні карти й експортувати їх у форматі тексту (PDF, Word) або зображень (JPG, PNG), дає можливість змінювати колір схеми, шрифт, колір тексту, форму вузлів тощо. Але недоліком цього додатку є неможливість додати зображення.

4. Popplet (<https://www.popplet.com/>) – простий у використанні і по-

тужний за функціоналом сервіс. Його переваги:

- можливість додавати текст, картинки, відео з YouTube;
- зміна кольорів кожної хмари і фону карти в цілому;
- спільне редагування карти групою;
- збереження карти у вигляді зображення або pdf файлу;
- публікація ментальної карти у соціальних мережах, на сайтах;
- демонстрація карти в режимі презентації;

– друк карти.

5. Freemind (абсолютно безкоштовна) працює на платформі, яку підтримує Java, і потребує завантаження та інсталювання. Є версії для операційних систем: Windows, Linux, Mac OS X, FreeBSD. У цілому програма має весь необхідний набір функцій для створення якісних MindMap. Підтримує імпорт і експорт у такі формати: JPEG, HTML, OpenDocument TextXHTML, PNG і XML. Перед початком роботи з малюнками, їх бажано попередньо зменшити за допомогою графічних редакторів.

Розглянемо приклад використання даних програм під час проведення уроку за темою «Контроль шорсткості поверхонь» з предмета «Допуски та технічні вимірювання» для професії 8211 Верстатник широкого профілю». На цьому уроці ментальну карту пропонуємо створити на етапі сприйняття й первинного усвідомлення здобувачами освіти нового матеріалу. Метою використання MindMap — представити новий матеріал у систематизованому вигляді, спростити процес конспектування та полегшити запам'ятовування.

РОЗРОБКА УРОКУ З ПРЕДМЕТА «ДОПУСКИ ТА ТЕХНІЧНІ ВИМІРЮВАННЯ»

Тема програми: Допуски форми і розташування поверхонь. Шорсткість поверхонь.

Тема уроку: Контроль шорсткості поверхонь.

Мета:

Розвиваюча: розвивати логічне і творче мислення, пізнавальну активність, самостійність.

Навчальна: проводити порівняльний аналіз; визначати якість обробленої поверхні деталі за допомогою способу порівняння реальної поверхні деталі з робочими зразками шорсткості; вивчити методи вимірювання якості обробленої поверхні деталі, фактори, що впливають на якість обробки поверхні деталі.

Виховна: виховувати дисциплінованість, самостійність, сумлінність, взаємоповагу, любов до професії.

Тип уроку: Комбінований.

Вид уроку: Розповідь з елементами змагання.

Методи: Словесні (бесіда, розповідь, пояснення), наочні (демонстрація), практичні (самостійна робота).

Технічні засоби навчання: проектор, екран, ноутбук, різні деталі, зразки (еталони) шорсткості, доступ до мережі Internet.

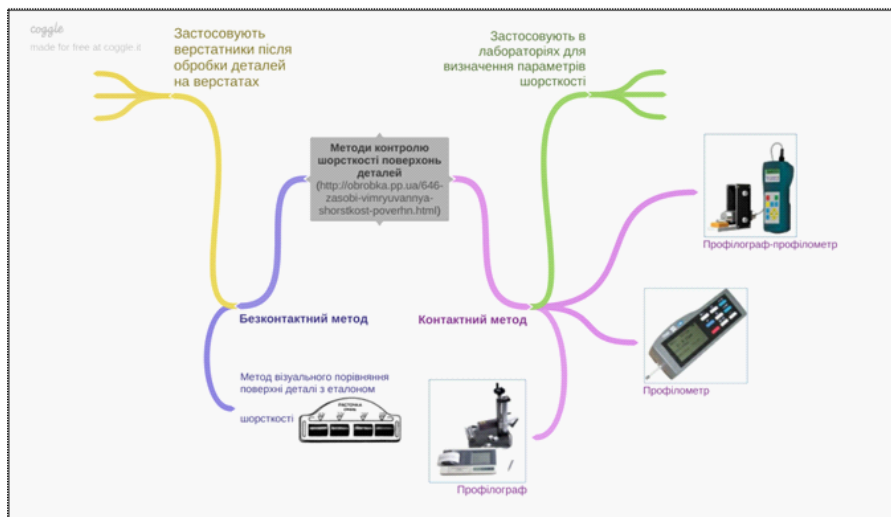
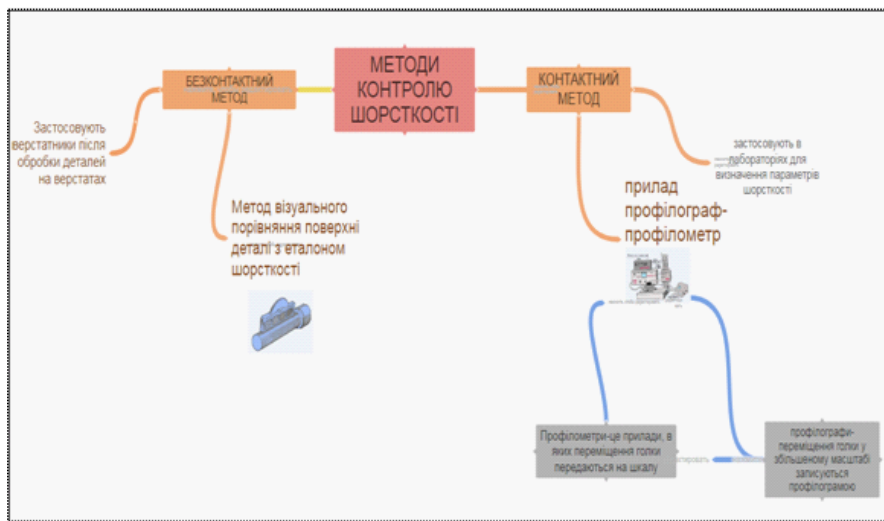
Дидактичне забезпечення: мультимедійна презентація, опорний конспект, кольорові олівці або ручки (електронний ресурс) для створення ментальних карт, робочий зошит, підручник Когут М.С. «Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання», комп'ютер або телефон (під час проведення уроку дистанційно).

№ з/п	Етапи уроку	Термін, хв.	Технічні засоби навчання	Діяльність викладача	Діяльність здобувачів освіти
1.	Організаційна частина.	1	Зошити, ручки, підручники.	Перевіряє відвідування та готовність учнів до уроку.	Проводять підготовчі роботи до уроку.
2.	Повідомлення теми, мети, плану уроку.	2	Проектор, екран, ноутбук, презентація.	Повідомляє тему, мету, план уроку. Ознайомлює з умовами проведення уроку. Об'єднує здобувачів освіти у дві команди «Токарі» та «Фрезерувальники». Визначає членів журі.	Записують у зошиті дату, тему та план уроку. Уважно слухають умови проведення уроку. Об'єднуються у команди.
3.	Актуалізація опорних знань.	8	Проектор, екран, ноутбук, презентація, опорний конспект.	Пропонує виконати вправу «Бліц-інтерв'ю», яка базується на знаннях попередньої теми. Правила проведення «Бліц-інтерв'ю»: обирається по одному здобувачу освіти з кожної команди. Представникам від кожної команди по черзі задаються питання, на які потрібно дати відповідь. За кожну правильну відповідь нараховується по 1 балу. Перемагає той учасник, який надав найбільшу кількість правильних відповідей, тобто отримав найбільшу кількість балів. Запитання для команди «Токарі»: <ol style="list-style-type: none"> 1) Що називають шорсткістю поверхні? 2) Які параметри шорсткості ви знаєте? 3) На що впливає шорсткість поверхні? 4) Прочитайте позначення шорсткості на кресленні. Запитання для команди «Фрезерувальники»: <ol style="list-style-type: none"> 1) Скільки існує класів шорсткості? 2) Як позначають шорсткість на кресленні? 3) Які параметри шорсткості ви знаєте? 	Обирають представника команди. Слухають запитання викладача. Представники команди по черзі дають відповіді.

				4) Від чого залежить величина шорсткості обробленої поверхні? (Після кожної відповіді, на екрані з'являється правильна відповідь на питання).	
4.	Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти.	1	Деталь з 1-3 класом чистоти шорсткості поверхонь.	Демонструє деталь з 1-3 класом чистоти шорсткості поверхонь. Задає проблемне питання: «Чи впливає шорсткість поверхні на якість деталі?». Доповнює відповіді здобувачів освіти з метою мотивування їх на вивчення нового матеріалу.	Здобувачі освіти двох команд обговорюють між собою відповідь на поставлене питання. Обирають представника команди, який декламує і аргументує відповідь команди.
5.	Сприйняття й первинне усвідомлення здобувачами освіти нового матеріалу.	20	Проектор, екран, ноутбук, презентація «Контроль шорсткості», зошити, підручники, кольорові олівці або ручки (під час проведення уроку у ЗП(ПТ)О чи ПК/телефон, електронний ресурс для створення ментальних карт (під час проведення уроку дистанційно).	Розповідає про методи контролю шорсткості поверхонь (розповідь супроводжується презентацією). Пропонує здобувачам освіти разом створити конспект уроку у вигляді ментальної карти «Контроль шорсткості».	Уважно слухають викладача. Створюють конспект у вигляді ментальної карти. Засвоюють, структурують і запам'ятовують новий матеріал.
6.	Осмислення, узагальнення і систематизація знань.	10	Деталі і набори зразків (еталонів) шорсткості (по набору для кожної команди).	Роздає командам деталі, які оброблені на токарних і фрезерних верстатах, зразки (еталони) шорсткості. Пояснює правила виконання завдання «Визначення шорсткості поверхні заданої деталі». Контролює правильність виконання.	Кожна команда визначає шорсткість поверхні заданої деталі, використовуючи метод порівняння зі зразками шорсткості. Представник команди повідомляє отримані результати. Журі з допомогою викладача оцінює правильність виконання завдання та підраховує загальну суму балів за виконання завдань.
7.	Підведення підсумків уроку.	1	Проектор, екран, ноутбук, презентація.	Повідомляє підсумки змагання, оголошує команду-переможця. Аналізує проведений урок, звертаючи увагу на причини виникнення помилок, які зробили здобувачі освіти на уроці та шляхи їх усунення. Коментує виставлення оцінок. Оцінює роботу здобувачів освіти на уроці.	Слухають повідомлення підсумків змагання.
8.	Рефлексія.	1	Проектор, екран, ноутбук, презентація.	Обговорює позитивних і негативні моменти проведеного уроку із використанням методу «Мікрофон». Питання для здобувачів освіти: 1. Що нового ви дізналися на уроці? 2. Що сподобалось на уроці? 3. Чи подобається така форма проведення уроків? 4. Чи зможете ви отриманні знання використати на практиці?	Висловлюють свої враження від уроку.

9.	Повідомлення домашнього завдання.	1	Проектор, екран, ноутбук, презентація, підручники.	Задає домашнє завдання: 1. Вивчити: Когут М.С. «Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання». С. 309-313. 2. Творче завдання: Використовуючи онлайн-додаток Coogole (www.coggle.it) або інший ресурс, створити ментальну карту на тему «Шорсткість поверхонь», в якій потрібно: - дати визначення шорсткості поверхонь; - систематизувати інформацію про класи шорсткості; - визначити параметри шорсткості; - вказати причини, що впливають на шорсткість поверхонь; - зазначити, яким чином впливає шорсткість поверхонь на якість оброблювальної деталі; - визначити методи контролю шорсткості поверхонь деталей тощо.	Записують домашнє завдання
	Усього	45			

Зразки ментальних карт з теми: «Методи контролю шорсткості поверхонь»

Список використаних джерел:

1. Когут М.С. Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання. Львів: Світ, 2014. 400 с.

2. Набродов В.Є Допуски, посадки та технічні вимірювання. Київ: Літера ЛТД, 2019. 224 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/pdruchniki-ta-navchaln-posbniki-dlya-zdobuvachv-profesyno-profesyno-tekhchno-osvti/pdruchnik-dopuski-posadki-ta-tekhchn-vimryuvannya-avt-nabrodov-v-3/>

3. Найкращі ідеї застосування інтелект-карт на інтегрованих уроках. Онлайн-журнал «На урок». 2019. URL: <https://naurok.com.ua/post/naykraschi-ide-zastosuvannya-intelekt-kart-na-integrovanih-urokah>

4. Папка С.Ю. Реалізація принципу наочності у процесі виробничого навчання: курсова робота. Глухів, 2014. URL: https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/2c0b65635b3ac79b4d53a89521306c37_0.html#text

5. Позднякова Т.Є. Візуалізація та структурування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології: науково-методичний посібник. Рівне: РОШПО, 2018.

URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/posibnyky/navchalnyi/4_%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D0%BD%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%92i%D0%B7%D1%83%D0%B0%D0%BBi%D0%B7%D0%B0%D1%86i%D1%8F.pdf

6. Сидоренко В.К. Технічне креслення. Львів: Оріяна-Нова, 2000. 497 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1mv6mEiVODkmNPim8a9M0BXTTXyQZ1cZg/view>

НАТАЛІЯ БЕЗПАЛЬЧЕНКО,
викладач Лозівського центру професійної освіти Харківської області

Використання ментальних карт (як створених на паперових носіях, так і розроблених за допомогою інтернет-ресурсів), забезпечує високий ступінь залученості здобувача освіти до навчання і забезпечує реалізацію принципу наочності.

Головними перевагами менталь-

них карт, є можливість фіксування великого обсягу інформації, систематизація та візуалізація навчальної інформації на всіх етапах уроку (під час пояснення, закріплення та систематизації нового матеріалу, повторення та актуалізації опорних знань тощо).

Роль та місце волейболу в системі фізичного виховання учнівської молоді ЗП(ПТ)О

ВІРА ОЛЕКСІЇВНА АКСЬОНОВА після закінчення у 1982 році Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди за спеціальністю «Фізичне виховання» 20 років працювала у загальноосвітній школі і 16-й рік працює в системі професійної (професійно-технічної) освіти – викладачем предмета «Фізична культура» в ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти». Має кваліфікаційну категорію «спеціаліст першої категорії». У роботі педагог використовує різноманітні методи навчання та виховання, впроваджує у практику елементи інноваційних та здоров'язбережувальних технологій, сучасні підходи до ігрової діяльності у виховному процесі та на уроках фізичної культури, проводить спортивні та рухливі ігри на уроках різних типів, що дає змогу залучити всіх учнів до систематичної фізичної та розумової праці, відчувати радість успіху та повірити у свої сили.

В.О.Аксьонова – здібний, вмілий педагог, який досконало володіє методикою організації та проведення уроків фізичної культури, технологіями проведення спортивних змагань, позакласних заходів, постійно прагне до самовдосконалення, відповідально і добросовісно ставиться до улюбленої справи.

В Україні найпоширенішими спортивними іграми є футбол, волейбол, баскетбол, гандбол, теніс, настільний теніс, стрітбол. Ці ігри є одним із найефективніших засобів фізичного виховання учнівської молоді, прояву їх рухової та соціальної активності, зміцнення здоров'я, правильною формою проведення дозволяють, що сприяє формуванню навичок здорового способу життя. У процесі занять ігровими видами спорту удосконалюється емоційна стійкість, оперативна пам'ять та мислення, рішучість, сенсомоторна координація, поліпшується обмін речовин та діяльність усіх систем організму, виховується культура рухів і поведінки, почуття дружби та колективізму. При цьому створюються сприятливі умови для розвитку комунікативних схильностей.

Із усіх спортивних ігор волейбол є найбільш колективною грою, в якій навіть найкращий гравець потребує постійної допомоги і підтримки своїх товаришів. У кожній ситуації дії окремих гравців команди різні, проте вони мають бути взаємозумовлені й спрямовані на вирішення загального командного завдання. Від гравців вимагається максимум ініціативи, творчості й сміливості, щоб узгоджувати свої дії з партнерами і домогтися ігрового успіху.

Варіативний модуль «Волейбол», який пропонується навчальною програмою з предмета «Фізична культура»,

складається з розділів: «Зміст навчального матеріалу», «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів», «Орієнтовані навчальні нормативи» та «Перелік обладнання».

До розділу «Зміст навчального матеріалу» внесені теоретичні відомості, спеціальна фізична підготовка волейболістів, техніко-технічна підготовка.

Розділ «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів» зорієнтовані на якісне засвоєння знань, умінь та навичок поданого матеріалу.

При навчанні технічних прийомів з волейболу необхідно на кожному уроці використовувати вправи спеціальної фізичної підготовки, такі як: прискорення з різних вихідних положень, біг зі зміною швидкості та напрямку за сигналом, багаторазові стрибки через перешкоди різної висоти, стрибки із присіду вгору, «човниковий біг» 4x9 м, вправи з набивними м'ячами (0,5-1 кг), а також дотримуватися методики послідовності навчання передач, прийомів, подач нападаючих ударів та блокування, використовуючи підвідні вправи.

Велика різноманітність рухових дій, що складають зміст гри у волейбол, сприяє вихованню сили, швидкості, витривалості, спритності, моральних і вольових якостей. Одночасно з цим у гри удосконалюються життєво важливі

уміння і навички.

Рухові навички учнів відрізняються великою рухливістю і динамічністю. Під час гри учні повинні виконувати точні подачі, прийоми, передачі м'яча різними способами у найрізноманітніших умовах. Учні прагнуть застосовувати ігрові прийоми спільно зі своїми партнерами, домогтися переваги над противником. Важлива особливість волейболу – складні колективні тактичні дії. Учасники гри використовують роботу поперемінної інтенсивності, в основному швидко-силового характеру.

Окрім уроку, формою організації і проведення занять з волейболу є навчально-тренувальні заняття, що проводяться з постійним складом учнів під керівництвом викладача для підготовки збірної команди ЗП(ПТ)О до обласних змагань. Для повноцінної підготовки необхідно систематично брати участь у змаганнях, самостійно працювати над технікою і тактикою. Заняття проводяться за визначеним планом, що дозволяє розподілити матеріал у потрібній послідовності, передбачити організацію і методи проведення занять у залежності від задач і конкретних умов.

Сучасний спортивний волейбол висуває високі вимоги до функціонального стану організму і до фізичних якостей учнів. Великий об'єм різнобічної тренувальної і змагальної роботи у волейболі виховує витривалість, сміливість і рішучість, наполегливість і самопожертву, ініціативність і дисциплінованість. Прагнення до досягнення цілі під час гри привчає учнів до колективних дій, взаємодопомоги, виховує відчуття дружби.

Єдиним недоліком при заняттях волейболом є затруднення в дозуванні фізичного навантаження. Але досвід і практика показують, що на фоні емоційного піднесення організм молодих спортсменів легко справляються з ними і волейболісти швидко відновлюються після фізичного передозування.

Вашій увазі пропонується методична розробка уроку з фізичної культури.

Тематичний модуль: ВОЛЕЙБОЛ.

Тема уроку: «Вдосконалення верхньої прямої подачі м'яча, прийом м'яча знизу, та передача м'яча зверху двома руками».

Мета: Навчальна: навчити учнів технічним прийомом гри у волейбол; повторити верхню пряму подачу м'яча, закріпити прийом м'яча знизу та передачу м'яча зверху обома руками, розвивати швидкість, спритність, координаційні здібності у вправах з м'ячем та естафетах.

Виховна: виховувати у учнів потребу в систематичних заняттях фізичними вправами, культурного та свідомого

ставлення до зміцнення свого здоров'я.

Розвивальна: сприяти зміцненню здоров'я учнів та розвинути стійкий інтерес до занять фізичною культурою.

Ключові компетентності: здоров'язберігаюча, екологічна, інформаційна, комунікативна, соціально-культурна.

Місце проведення: спортивний зал.

Інвентар: волейбольні та малі м'ячі, волейбольна сітка, обручі, кубики, гімнастичні палиці, гумові кільця, кругова мотузка, червоні, зелені картки, секундомір, свисток.

Час: 45 хвилин.

ХІД УРОКУ

Частина уроку	Зміст	Дозування (медична група)			Організаційно-методичні вказівки
		основна	підготовча	спеціальна	
Підготовча 15 хвилин	1. Шиккування в одну шеренгу, рапорт, повідомлення завдань і очікуваних результатів уроків.	30с.	30с.	30с.	Учні мають знати основні правила гри в волейбол, правила безпеки життєдіяльності під час занять волейболом, учні майже вміють виконувати верхню пряму подачу м'яча, передачу м'яча обома руками зверху, та прийом м'яча обома руками знизу.
	2. Інструктаж з безпеки життєдіяльності. Учитель: Що таке «м'яч, що літає?». Це – волейбол, його винахідником вважають американця Вільяма Моргана. У 1885 році він підвісив тенісну сітку на висоті 197 см і запропонував своїм учням нову цікаву гру. Із часом волейбол поширився всім світом. Заняття волейболом сприяють формуванню здорової особистості. Сьогодні на уроці на вас чекають цікаві рухливі вправи, тому будьте уважними й наприкінці уроку дайте відповідь на проблемне запитання «Чому у волейбол не грають на прямих ногах і з випрямленими руками?».	2 хв.	2 хв.	2 хв.	Дізнатись про самопочуття учнів.
	3. Інтерактивна гра «Світлофор». Запитання: – висота сітки у жіночих змаганнях становить 224 см? (Так); – чи волейбольний м'яч важчий ніж футбольний? (Ні); – чи дозволено виконувати подачу м'яча «із руки»? (Ні); – розмір майданчика для гри у волейбол 18×9 м? (Так); – чи входять бічні та лицьові лінії у розмірі майданчика? (Так); – у волейбол грають 5 на 5? (Ні).	2 хв.	2 хв.	2 хв.	Кожний із учнів має картки червоного та зеленого кольору. Вчитель ставить запитання, а учні піднімають картки відповідного кольору (якщо «так» – зеленого, якщо «ні» – червоного).
	4. Вимірювання частоти серцевих скорочень (ЧСС) за 15 секунд	30 с.	30 с.	30 с.	Результат учні помножують на чотири та повідомляють педагогу (норма 80-90).
	5. Стройові вправи. Повороти на місці, перешикування.	30 с.	30 с.	30 с.	Чітке виконання стройових вправ, перешикування по два. Слідкувати за якістю виконання, темп повільний.
	6. Різновиди ходьби (на носках, на п'ятках, на зовнішньому боці стопи, спортивна ходьба).	1 хв.	1 хв.	1 хв.	В обхід залу ліворуч по межі волейбольного майданчика.
	7. Різновиди бігу (із зупинками, за сигналом, зі зміною напрямку за сигналом, зигзагом, із прискоренням по діагоналі, «змійкою», лівим, правим боком вперед).	2 хв.	2 хв.	–	Один свисток – зупинитися, два – продовжити біг. Учні спеціальної групи готують м'ячі.

	8. Перешикування в дві шеренги.	30 с.	30 с.	30 с.	Проходячи вповз сітки з м'ячами, кожний бере по волейбольному м'ячу.
	9. Загальнорозвивальні вправи з волейбольними м'ячами: – піднімання м'яча вгору на витягнуті руки; випрямляти руки вперед; – зі стійки ноги нарізно виконувати повороти; – «вісімка» в нахилі вперед; – колові рухи тулубом; – підкидання м'яча вгору та ловіння його.	3 хв.	3 хв.	3 хв.	Виконувати фронтально водночас. Підніматися навшпиньки. Руки тримати на висоті плечей. Руки випрямляти вперед. М'яч обводити навколо ніг. М'яч тримати у прямих руках. Три оплески руками.
	10. Загальнорозвивальні вправи у парах із двома м'ячами: – кидки м'яча правою, лівою рукою збоку; – один учень передає м'яч ударом об підлогу, – другий – просто на груди; – один учень кидає м'яч знизу зі стійки ноги нарізно, другий - котить м'яч по підлозі; – один учень кидає м'яч назад через голову, другий – котить м'яч по підлозі.	3 хв.	3 хв.	3 хв.	Виконувати кидки водночас. Своєчасно виконувати передачі. Виконувати вправу поперемінно. Виконувати захльост кистю.
Основна 25 хвилин	1. Передача м'яча обома руками зверху: – Перевірка положення рук і стійки волейболіста; – Імітування передачі м'яча; – В один дотик; – Після передачі над собою – пас партнерові; – Передачі в обруч	5 хв.	5 хв.	–	Виконувати вправи по черзі. Великі та вказівні пальці утворюють трикутник. Узгоджена робота рук і ніг. Виконувати передачу влучно. Учні спеціальної групи в цей час подають м'ячі, які відскочили в залу, та утримують обручі.
	2. Прийом м'яча знизу обома руками: – Один учень кидає м'яч, другий його відбиває; – Після 3-4 передач над собою – пас партнерові; – Передача від стінки зі зміною місць.	5 хв.	5 хв.	–	Кисті тримати разом. Шию втягувати в плечі під час прийому м'яча. М'яч приймати на передпліччя, вище кистей. Швидко виходити в зону прийому м'яча. Учні спеціальної групи в цей час подають м'ячі, які відскочили в залу.
	3. Верхня пряма подача м'яча: – імітація подачі; – підкидання м'яча; – подача з 3 – 6 – 9 м.	5 хв.	5 хв.	–	М'яч для подачі підкидати, щоб він падав біля виставленої вперед лівої ноги. Бити по м'ячу напруженою долонею випрямленої руки. Наприкінці руху «накривати» м'яч кистю, додаючи верхнього обертання. Учні спеціальної групи в цей час подають м'ячі, які відскочили в залу або попали в сітку.
	4. Вимірювання ЧСС за 15 секунд.	1 хв.	1 хв.	1 хв.	Результат учні помножують на чотири, повідомляють викладачу (норма: 110-140).
	5. Естафети: - «Хоккеїсти» (для хлопців); – «Мотальниці» (для дівчат); – «Маятник» (для хлопців) – «Веретено» (для дівчат).	4 хв.	4 хв.	4 хв.	Хлопці та дівчата окремо об'єднуються у дві команди. Хлопці по черзі ведуть гумове кільце гімнастичною палицею, дівчата намагаються як найшвидше змотати мотузку. Хлопці «човниковим» бігом представляють кубик за 3-х метрову лінію. Дівчата намагаються як найшвидше намотати стрічку навколо талії.

	6. Рухлива гра «М'яч капітанові».	5 хв.	5 хв.		Кожна команда обирає капітана. Він стає напроти своєї команди та кидає м'яч по черзі кожному гравцеві. Фінішує першою. Учні спеціальної групи в цей час подають м'ячі, які відскочили в залу.
Заключна 5 хвилин	1. Перешикування в одну шеренгу. 2. Вимірювання ЧСС за 15 секунд. 3. Обговорення проблемного питання: «Чому у волейбол не грають на прямих ногах із випрямленими руками?». 4. Підведення підсумку уроку. 5. Домашнє завдання.	30 с. 30 с. 1 хв.	30 с. 30 с. 1 хв.	30 с. 30 с. 1 хв.	За ростом, біля лінії. Результат помножити на 4 та порівняти за даними початкового етапу самоконтролю та повідомити вчителю. Через ризик травмуватися. Швидкість дій у відповідь на раптові зміни ситуації у гри більше, якщо кінцівки перебувають у зігнутому положенні. Відзначити найактивніших, прокоментувати оцінки. Вправи на зміцнення кістей і пальців рук, протягом дня 3-4 рази по 5 хвилин. Знайти в соціальних мережах інформацію «волейбол – ліберо, розміщення зон».

Додаток

У роботі викладача фізичної культури при вивченні модуля «Волейбол» доцільно використовувати спортивно-ігровий метод, який надає процесу навчання емоційно-азартне забарвлення.
Пропонуємо використовувати картки при підготовці до уроку.

Картка №1	Картка №2
Передача м'яча обома руками зверху	Передача м'яча обома руками зверху
Естафета біля стінки з поворотом	Не втрачай м'яча
Організація: команди вишикувані у колону по одному біля стінки на відстані 1-2 м.	Організація: гравці вишикувані в парах за лицьовою лінією.
Проведення: за сигналом перший гравець виконує передачу над собою, потім у стінку, спрямовуючи м'яч у стінку, повертається на 360°, приймає м'яч і, спрямувавши його знову в стінку пересувається в кінець колони. Перемагає команда, у якій останній гравець перший піймав м'яч після повороту на 360° та яка припустилася меншій кількості помилок.	Проведення: гравці на відстані 4 м один від одного передають м'яч обома руками зверху, рухаючись боком до протилежної лінії та назад. Перемагає пара, яка фінішує першою та не втрапить м'яч.

Картка №3	Картка №4
Передача м'яча обома руками зверху	Передача м'яча обома руками зверху
Спіраль	Перегони м'ячів
Організація: команди шикуються в дві колони.	Організація: гравці утворюють коло на відстані 2-3 кроки один від одного та розраховуються на «перший-другий». Перші номери – одна команда, другі – друга команда. У кожній команді – м'яч.
Проведення: за сигналом напрямні виконують передачу м'яча обома руками за голову другому гравцеві та повертаються кругом. Другий передає третьому і т.д. Перемагає команда, у якій гравець, який почав вправу, отримав м'яч першим.	Проведення: за сигналом кожна команда передає м'яч обома руками зверху. Перемагає команда, яка фінішує першою.

Картка № 5	Картка № 6
Передача м'яча обома руками зверху	Передача м'яча обома руками знизу
Виклик номерів	Обстріл чужого поля
Організація: гравці утворюють коло та розраховуються по порядку номерів у двох командах. Один гравець із м'ячем стоїть у центрі кола.	Організація: гравці двох команд утворюють коло.
Проведення: гравець із м'ячем виконує передачу м'яча над собою. Після третьої передачі він промовляє будь який номер і, підкинувши м'яч біжить із кола. Гравець, який номер назвали має забігти у коло, не дати м'ячу впасти на підлогу та продовжити передачу. Перемагає команда, яка менше разів втратила м'яч.	Проведення: гравці по чергово передають м'яч знизу, намагаючись влучити у протилежне коло. Якщо м'яч летить не в коло, то його можна не приймати (у цьому випадку суперник отримує штрафне очко). Гра триває 5 хвилин. Перемагає команда, яка матиме меншу кількість штрафних очок.

Картка №7	Картка №8
Передача м'яча обома руками знизу	Передача м'яча обома руками знизу
Влучно в ціль	Естафета з передачею м'яча
Організація: дві команди шикуються у колони по одному на відстані 5 м від стінки, де намальовані квадрати 2×2 м.	Організація: дві команди розташовуються у зустрічних колонах на відстані 8 м.
Проведення: гравці по чергово передають м'яч знизу, намагаючись влучити у квадрат, потім стають у кінець колони. Перемагає команда, яка влучить у квадрат більшу кількість разів.	Проведення: за сигналом напрямний передає м'яч у зустрічну колону знизу, потім стає у кінець протилежної колони. Направний зустрічної колони вибігає вперед, приймає м'яч знизу та передає наступному гравцеві. Перемагає команда, яка припуститься менше помилок.

Картка № 9	Картка №10
Верхня подача	Верхня подача
Подай влучно	Снайпери
Організація: гравці двох команд розташовуються на лицьових лініях майданчика.	Організація: Гравці двох команд розташовуються на лицьових лініях майданчика. На ігровому майданчику намальовано квадрати з цифрами. Цифра в квадраті відповідає кількості нарахованих очок.
Проведення: за сигналом гравці по чергово виконують по дві подачі в зони 5-6-1. Перемагає команда, яка влучить більшу кількість разів.	Проведення: за сигналом кожний гравець по черзі виконує по п'ять подач, намагаючись отримати більше очок, що нараховуються за влучення у квадрат. Перемагає команда, яка отримує більше очок.

Список використаних джерел:

1. Аксьонова О.П., Білий В.В. Спортивні ігри: техніка, тактика, методи навчання / О.П.Аксьонова., В.В.Білий // Фізичне виховання в рідній школі. – 2009. – №3. – С.24-26.
2. Казаріна О.А. Волейбол у фізичному вихованні студентів / О.А. Казаріна // Науковий часопис

Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – 2018. – Вип.12. – С.46-48.

3. Качан О.А. Урок волейболу з використанням інноваційних технологій для учнів 9-11 кл. / О.А.Качан // Фізичне виховання в рідній школі. – 2016. – № 5. – С.28-36.
4. Тимчик М.В. Фізичне виховання

старших підлітків у процесі ігрової діяльності / М.В.Тимчик // Фізичне виховання в рідній школі. – 2011. – № 5. – С.19-21.

*ВІРА АКСЬОНОВА,
викладач ДНЗ «Слобожанський
регіональний центр професійної
освіти»*

Головний редактор
Редактор
Літературний редактор
Технічний редактор, верстка

Т.О.РУСЛАНОВА
Н.Г.СОЛОГУБ
О.І.ГОРСНКОВА
О.В.ЯКОВЕНКО

Адреса редакції та видавця:

61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх,
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області
Тел. 64-68-60

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-методичного забезпечення та моніторингу якості НМЦ ПТО за адресою:
61121, м.Харків, вул.Владислава Зубенка, 37
Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі "ПТО Харківської області" ptu.org.ua

*Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.*